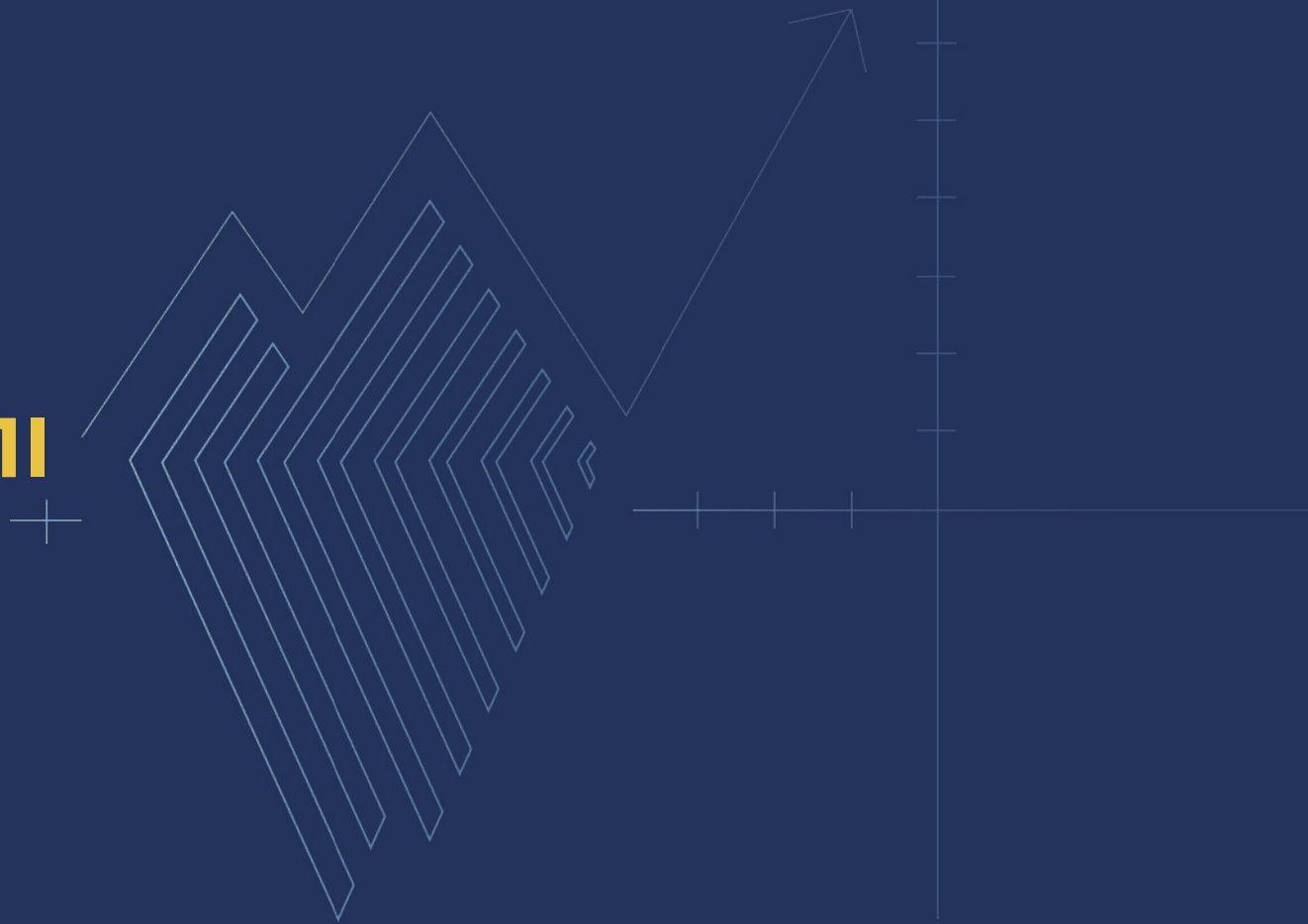

ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВСЕЄВРОПЕЙСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНЦІВ У ЄВРОПІ

RATING LAB
Серпень 2023

МЕТОДОЛОГІЯ

✓ Порівняльне дослідження

✓ **Аудиторія:** українці віком від 18 років і старші, які знайшли тимчасовий притулок у країнах Європи після 24.02.2022. Результати зважені з використанням актуальних даних UNHC (United Nations High Commissioner for Refugees, показник українців, які подали заяву на отримання притулку, ТП або аналогічні національні програми захисту).

✓ **Географія країн:** 31 країна Європи

✓ **Вибіркова сукупність:** 2116 респондентів

✓ Дослідження проведено Лабораторією Rating Lab. Опитування для дослідження проведено Соціологічною групою Рейтинг на Платформі Rating Online.

✓ **Метод опитування:** CAWI (Computer Assisted Web Interviewing). Опитування анонімне, респонденти отримували запрошення через месенджери та соціальні мережі.

✓ **Помилка** репрезентативності дослідження з довірчою імовірністю 0,95: не більше 3,2%

✓ **Терміни проведення:** 4 - 11 липня, 2023

Над дослідженням працювали:

Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук, професорка, засновниця і директорка Rating Lab

Тетяна Скрипченко,
Старша аналітикиня Соціологічної групи Рейтинг. Заступниця директора Rating Online

Ольга Духніч,
Кандидатка психологічних наук, експертка Rating Lab

ABOUT THE LABORATORY

Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук,
професорка, засновниця і
директорка Rating Lab
tkalych@ratinggroup.ua

Дослідницька лабораторія Rating Lab заснована у березні 2021 року і є частиною великої команди, куди також входять Соціологічна група Рейтинг і Платформа Rating Online. Лабораторія перейняла естафету досліджень у Аналітичного центру Rating Pro, об'єднавшись з ним.

Після повномасштабного вторгнення 2022 року Rating Lab змістила акценти досліджень на психологічні і соціальні аспекти життя людини та країни під час війни. Сьогодні Лабораторія розробляє та впроваджує діагностичні інструменти для визначення динаміки психологічних та соціальних процесів на рівні особистості, спільноти та суспільства в цілому, як в Україні, так і за кордоном, зокрема, тільки протягом 2023 року проведено опитування українців у понад 40 країнах світу.

Rating Lab має в своєму активі як загально відомі інструменти вимірювань, так і унікальні розробки, кількісні та якісні аналітичні дослідження.

Ігор Тищенко,
Засновник компаній:
Соціологічна група Рейтинг,
Rating Online, Rating Lab
tyshchenko@ratinggroup.ua

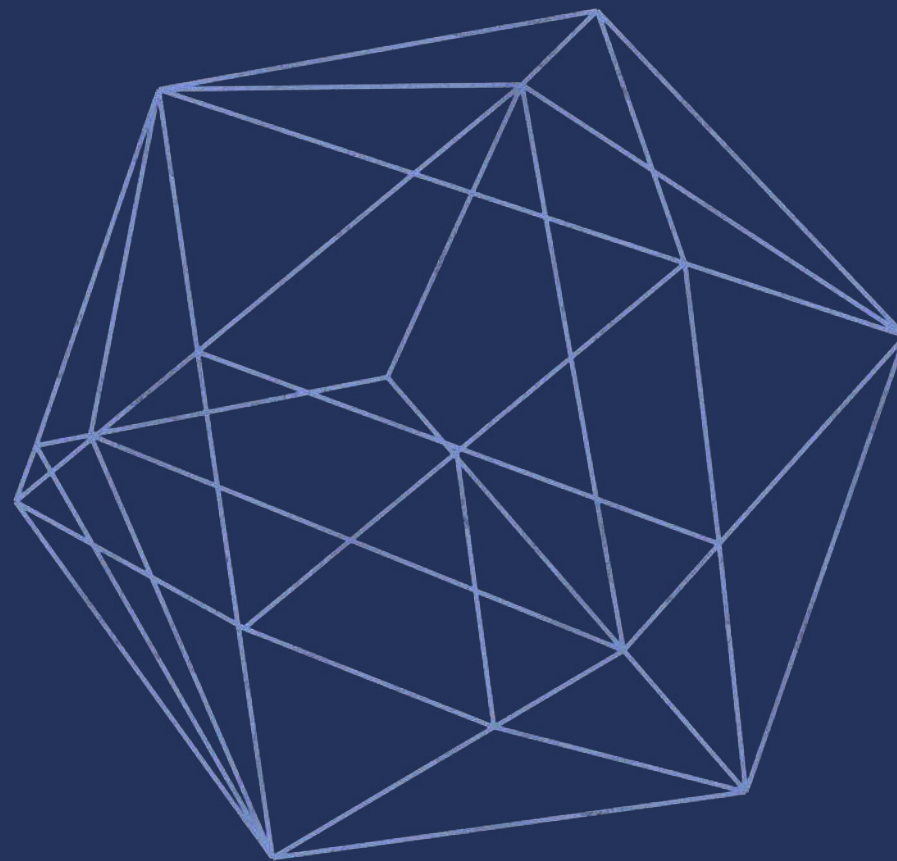

ЗМІСТ

Розділ 1. Тривалість перебування в Європі. Життя українців в Європі	5
Розділ 2. Порівняння України з країною перебування. Можливості, сервіси та послуги в Європі та Україні	16
Розділ 3. Корупція, бюрократія, податки	31
Розділ 4. Залишатися чи повертатися? Наміри та мотиви українців	38
Розділ 5. Зайнятість. Проблеми працевлаштування	45
Розділ 6. Оцінка підтримки України країнами Європи	60
Розділ 7. Євроінтеграційні настрої та очікування тривалості війни	63

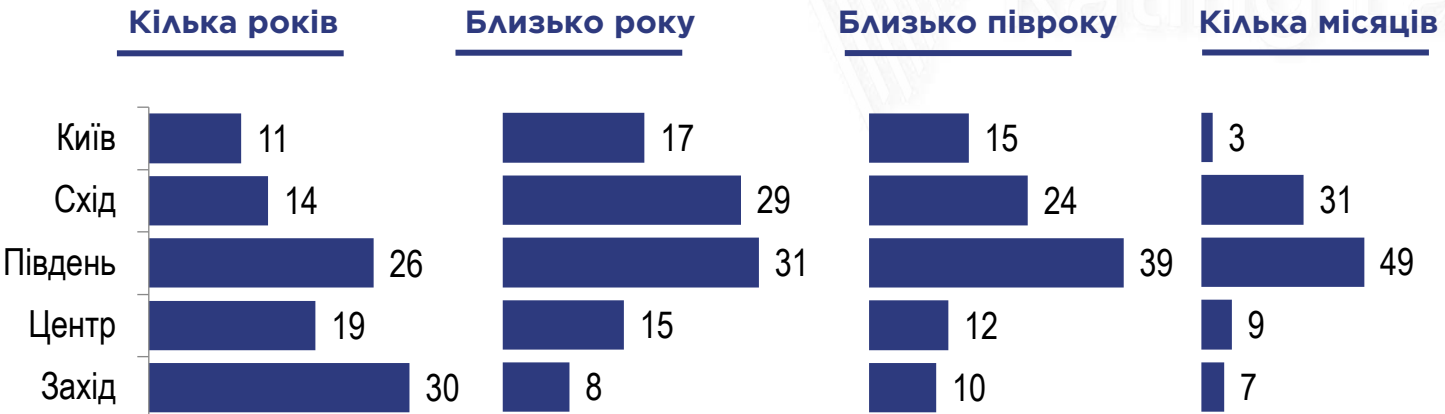
РОЗДІЛ 1

Тривалість перебування в Європі. Життя українців в Європі

Регіон ЗВІДКИ приїхали українці в Європу

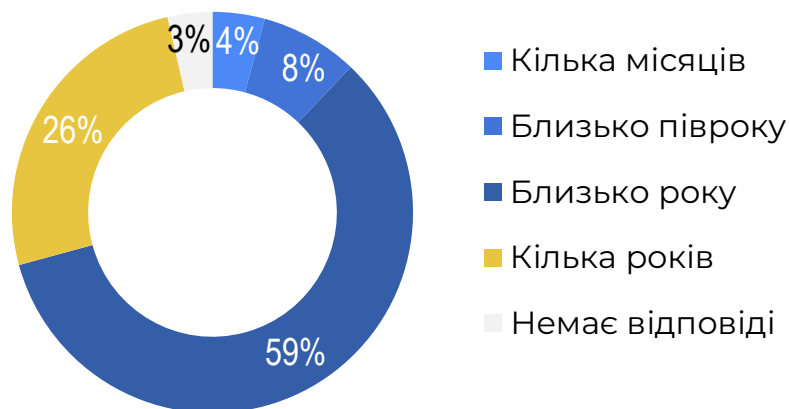

Регіон КУДИ приїхали українці в Європі

Тривалість перебування в країні

Скільки Ви вже перебуваєте в цій країні?

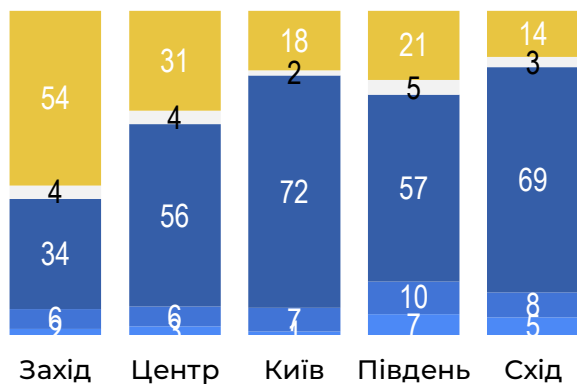

Основна частина опитаних (59%) перебуває в Європі близько року – це перша група міграції на початку повномасштабного вторгнення. Найбільше таких серед українців, які виїхали зі Сходу країни та столиці.

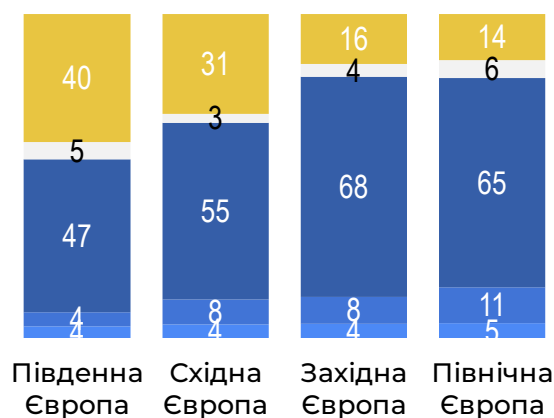
Ще 8% перебувають в Європі близько півроку, 4% - кілька місяців. Найбільше таких серед українців, які виїхали з Півдня, зокрема, через підрив Каховської ГЕС.

Разом з тим чверть опитаних перебувають в країні вже кілька років. Найбільше таких серед українців, які виїхали з Заходу та Центру країни, швидше за все на заробітки.

РЕГІОН В УКРАЇНІ

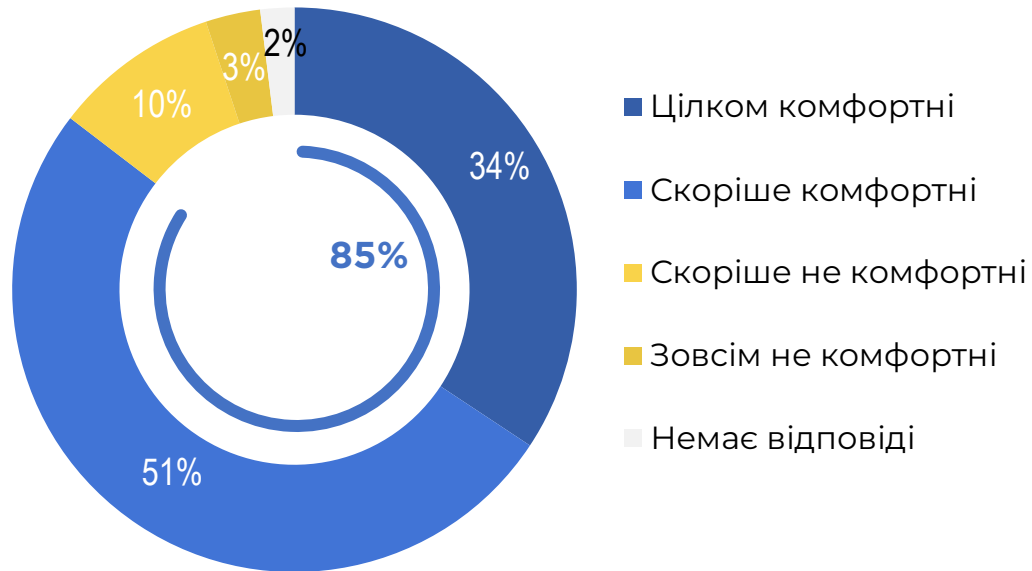
РЕГІОН ЄВРОПИ

І якщо ті, хто **перебуває за кордоном кілька років частіше живуть у Південній і Східній Європі, то прибулі внаслідок і під час повномасштабного вторгнення частіше перебувають у країнах Західної та Північної Європи.**

Умови проживання

Як Ви оцінюєте Ваші умови проживання у країні перебування?

Згідно з результатами опитування, наші громадяни живуть у Європі в цілком (34%) або скоріше (51%) комфортних умовах, лише 13% мають некомфортні умови. Комфортні умови для 85% громадян можуть виступати ще одним аргументом подальшого перебування за кордоном.

Комфортність умов залежить від:

- **Регіону.** Найкращі умови проживання у Північній Європі (90% живуть в комфортних умовах), тоді як в Східній (84%) та Південній Європі (83%) таких менше;
- **Доходу.** Забезпечені у 93% випадків мають комфортні умови (у половини – цілком комфортні умови), серед малозабезпечених таких лише 74% (лише 18% у цілком комфортних умовах), їх поточний рівень доходу не дозволяє забезпечити кращі умови життя;
- **Тривалості перебування в країні.** Найбільш комфортні умови мають ті українці, які живуть в країні кілька років (89%). Хоча і ті, що приїхали недавно мають досить пристойні умови проживання (близько 80%). Це свідчить про те, що країни з усіх куточків Європи, змогли надати українцям хороші умови для проживання, бо різниця між групами несуттєва.

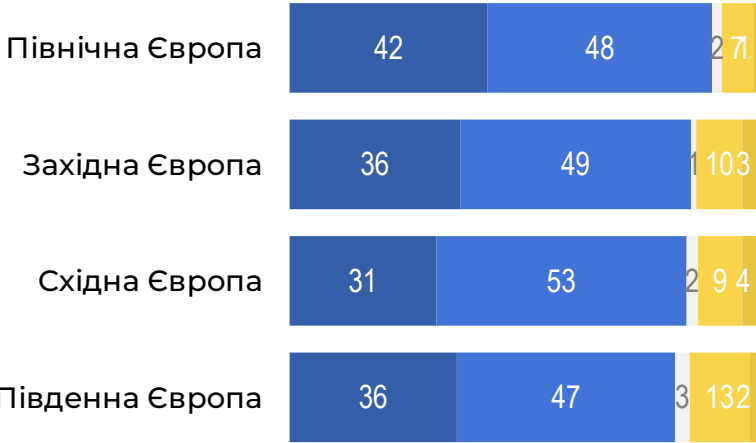

Умови проживання

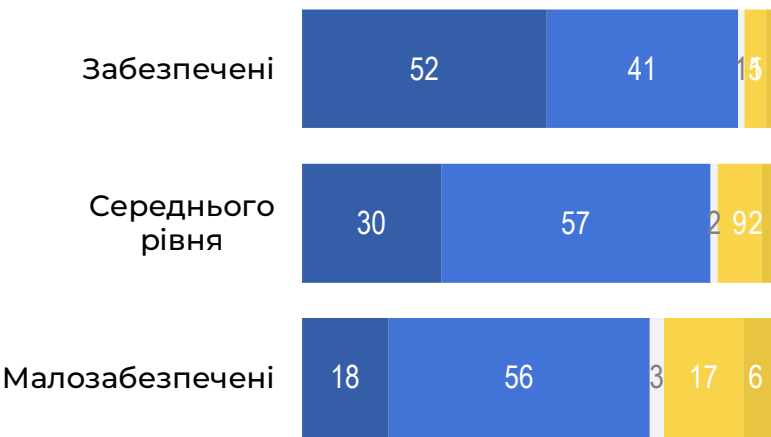
Як Ви оцінюєте Ваші умови проживання у країні перебування?

■ Цілком комфортні ■ Скоріше комфортні ■ Немає відповіді ■ Скоріше не комфортні ■ Зовсім не комфортні

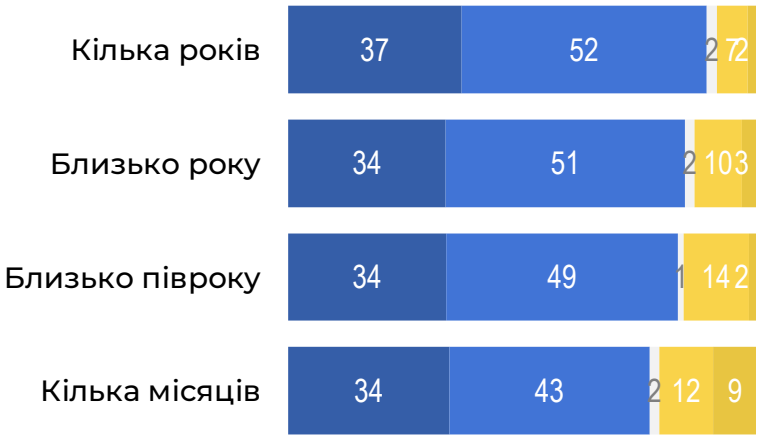
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ДОХІД

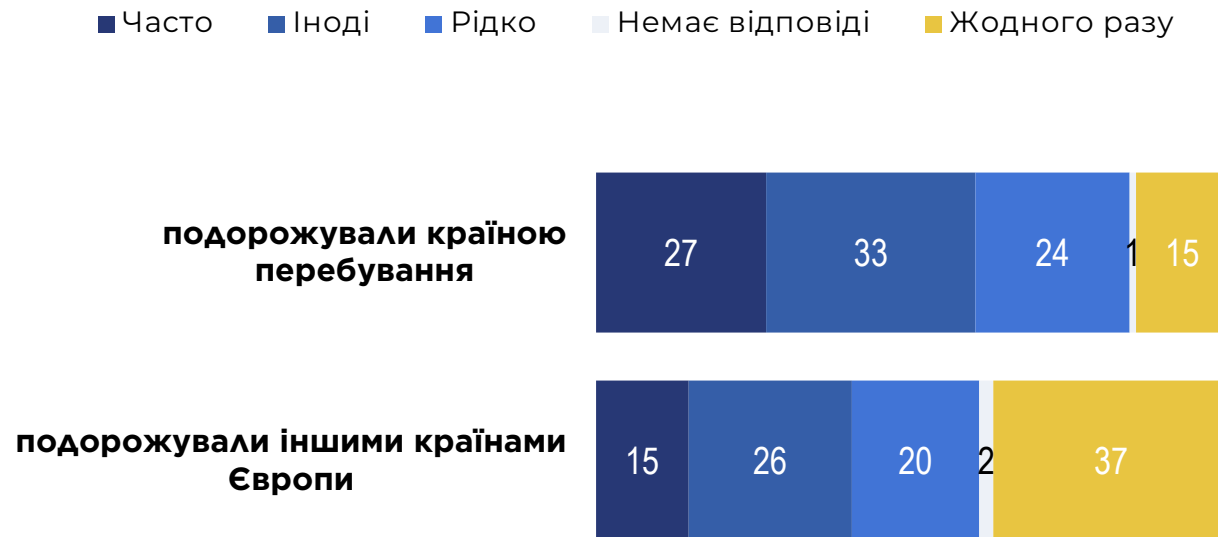

ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

Подорожі Європою

Як часто протягом останнього року Ви подорожували..?

Українці проявляють цікавість та подорожують Європою. Країною перебування часто подорожували 27% опитаних, іноді – 33%. Іншими країнами Європи – 15% та 26% відповідно. Можливо частина з них і в Україні часто подорожувала країною і тому це – хобі та звичка, але більша частина вірогідно користується шансом побачити Європу, бо закордонний туризм хоч і був безвізовий, але достатньо дорогий для пересічних громадян. Такі нові звички призводять до змін досвіду, розширення кругозору, підвищення культурного рівня, пізнавальної активності, сприяють соціалізації та адаптації в країні перебування.

Найбільше подорожує молодь, бо вони найбільш мобільні, мають менше зобов'язань, обтяжливих обставин, більш легкі на підйом. З віком кількість подорожей поступово зменшується.

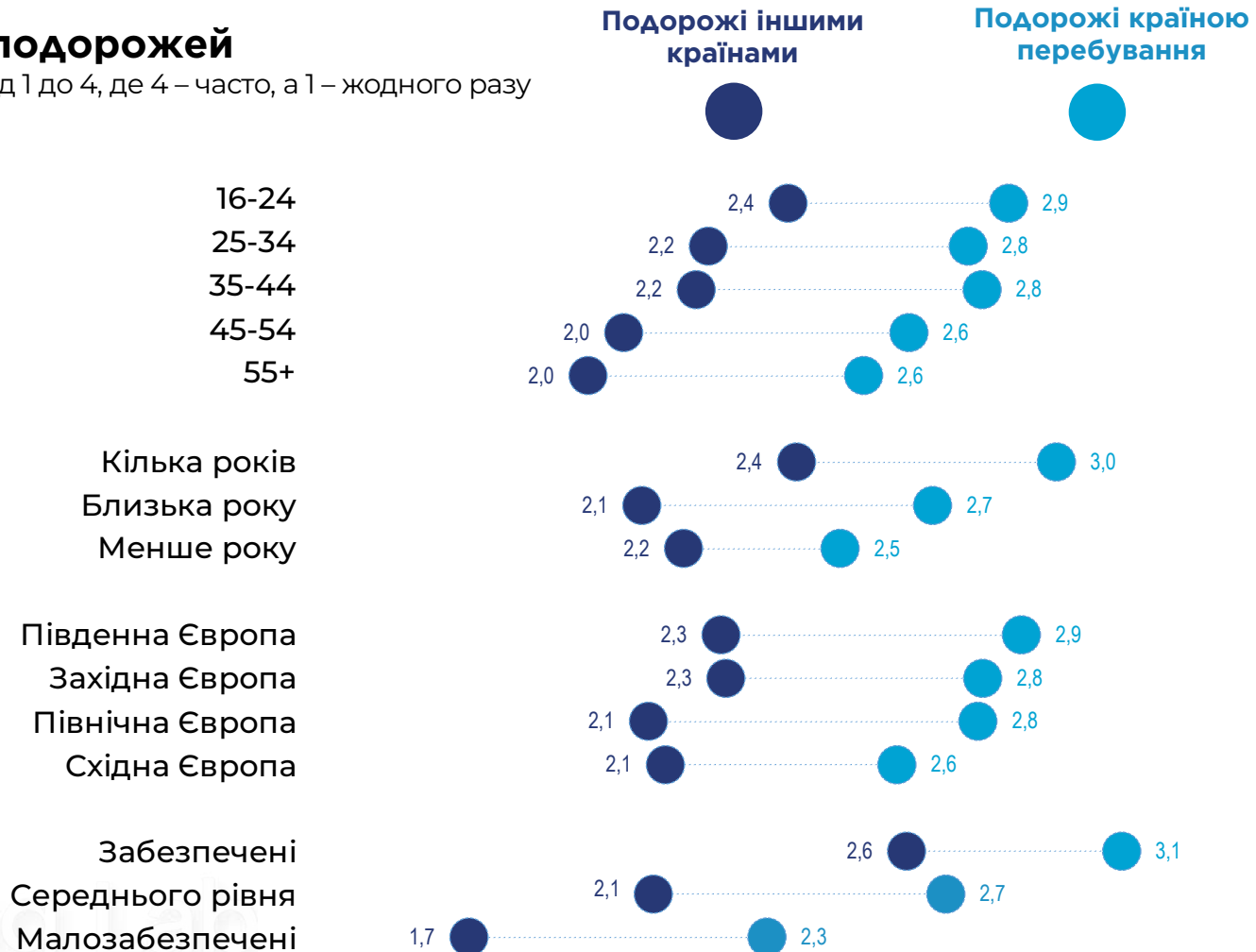
Ті, хто живуть у країні перебування довше, подорожують Європою частіше, ніж ті, хто приїхав пізніше. За рівнем доходів найбільше подорожують забезпечені, бо можуть собі це дозволити, найменше – незабезпечені. Загалом дохід найбільше впливає на можливість подорожувати.

За регіонами, найменше подорожують українці, які перебувають у Східній Європі, найбільше – у Південній.

Подорожі Європою

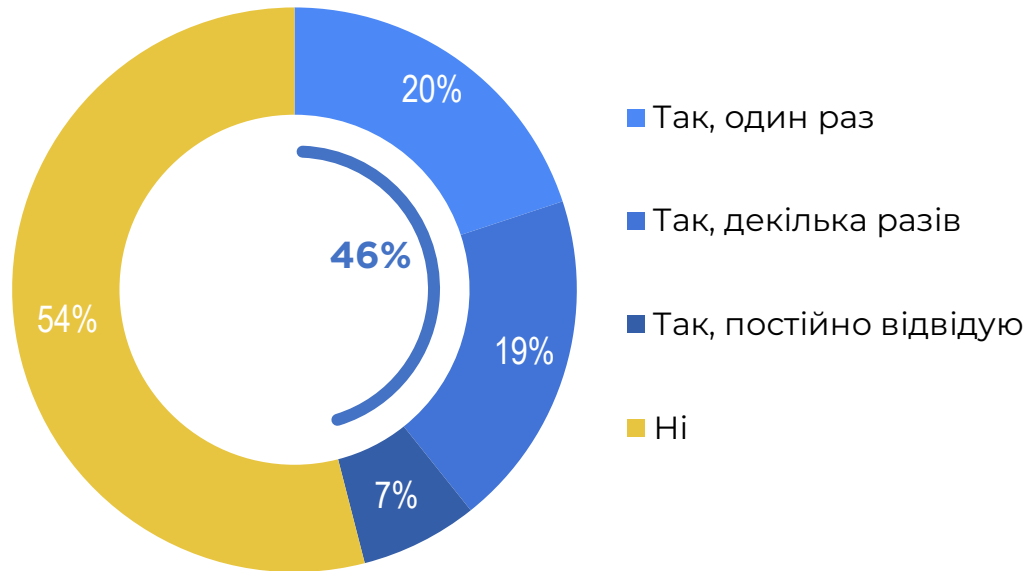
Індекс частоти подорожей

Значення коливається від 1 до 4, де 4 – часто, а 1 – жодного разу

Поїздки в Україну

Чи відвідували Ви Україну хоча б один раз за час свого перебування в цій країні?

Україну відвідували 46% з тих, хто поїхав. Отже, більше половини наших громадян, які виїхали, жодного разу вдома не були за час свого перебування за кордоном. Важливо, що серед тих, хто виїхав під час війни, – 60% ні разу не приїжджали в Україну.

Чоловіки їздять додому рідше (69% не відвідували Україну жодного разу), ніж жінки (51%), бо вірогідно відчувають ризик поїздки в Україну, оскільки їх можуть не випустити назад. Також рідше їздять додому переселенці з дітьми, можливо з безпекових причин або через більшу складність витримати довгу дорогу.

Відносно частіше їздять додому опитані, які перебувають у Східній Європі, це – найближче до кордону і до того ж тут перебуває більше українців, які переїхали ще до вторгнення. Відповідно найчастіше додому їздять українці, які виїхали з Заходу країни.

Натомість більшість мешканців Сходу країни (64%), які втікали від війни, жодного разу не були в Україні. Аналогічна ситуація з мешканцями Півдня (60%).

Схід та Південь – це гарячі точки, активний фронт та бойові дії, більша кількість обстрілів відбуваються саме в цих регіонах, тому вірогідно з міркувань безпеки, громадяни з цих регіонів і не приїжджають. Окрім того, частина Сходу та Півдня в окупації, є багато міст та селищ, які є частково або повністю зруйнованими, то просто немає куди приїжджати, навіть при бажанні.

Отже, найчастіше **додому їздять в основному жінки, без дітей, люди з вищим рівнем доходів, з Західних та Центральних областей України, які проживають декілька років у Східній Європі.**

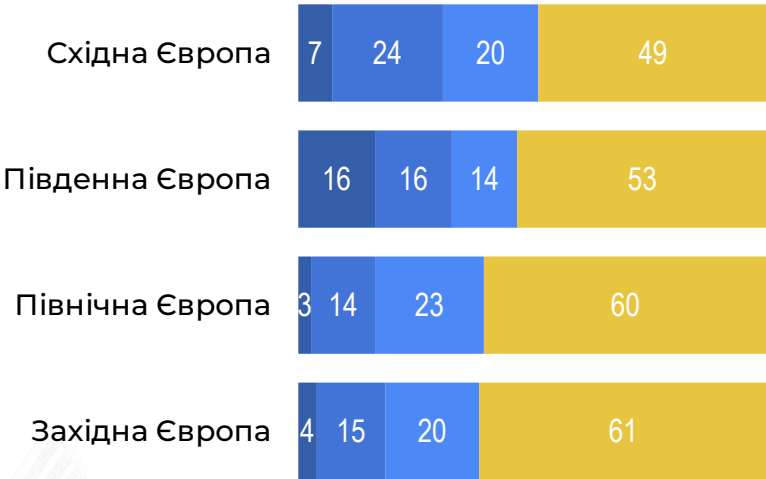

Поїздки в Україну

Чи відвідували Ви Україну хоча б один раз за час свого перебування в цій країні?

■ Так, постійно відвідую ■ Так, декілька разів ■ Так, один раз ■ Ні

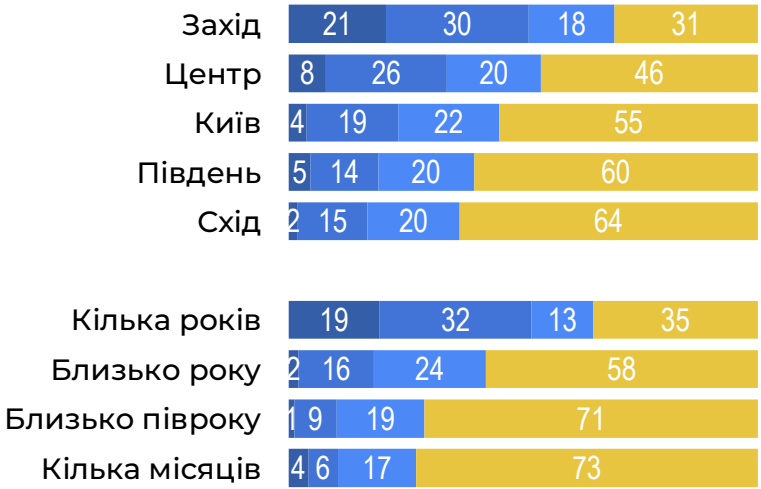
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

СТАТЬ. НАЯВНІСТЬ ДІТЕЙ. ДОХІД

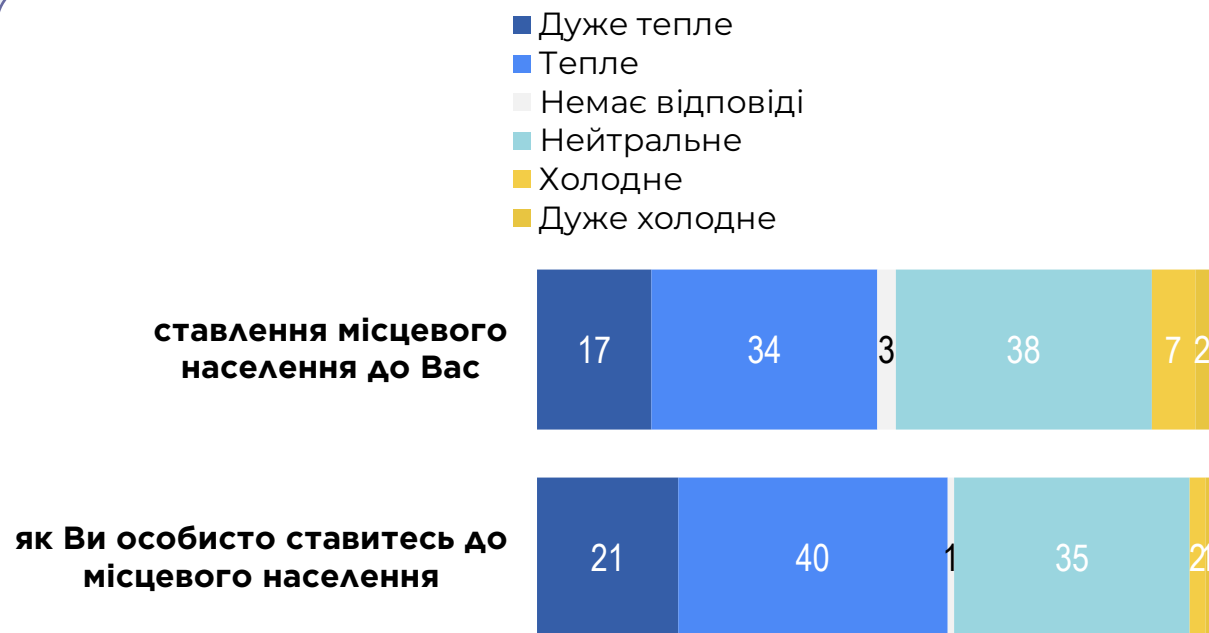

РЕГІОНИ В УКРАЇНІ. ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

Стосунки з місцевим населенням

Як би Ви оцінили ставлення..?

Ставлення місцевого населення до українців в цілому оцінюється позитивно: 51% говорить про позитивне ставлення, 38% про нейтральне. З холодним зіштовхнулися лише 9%.

Ставлення українців до місцевих оцінюється ще краще: 61% ставляться тепло, 35% нейтрально і лише 3% холодно.

Таке хороше ставлення обумовлено тим, що Європа та європейці прийняли наших громадян, надали їм прихисток, соціальний захист, можливості навчатися та працювати, жити в безпеці.

Отже, це ставлення певною мірою обумовлено і вдячністю за таку позицію Європи.

Найкращим є ставлення з обох боків у Північній Європі, найменш теплим – у Східній Європі. Жінки дещо краще оцінюють стосунки з місцевими, чоловіки – емоційно більш стримані. Люди, які виїхали одразу після вторгнення відчують до себе краще ставлення, ніж ті, хто приїхали зовсім недавно або жили ще до вторгнення. Випадки дискримінації очевидно впливають: там, де такі випадки мали місце - стосунки більш нейтральні. Однак, в жодній з категорій не зустрічається переваги холодного ставлення (немає мінусових значень в індексі).

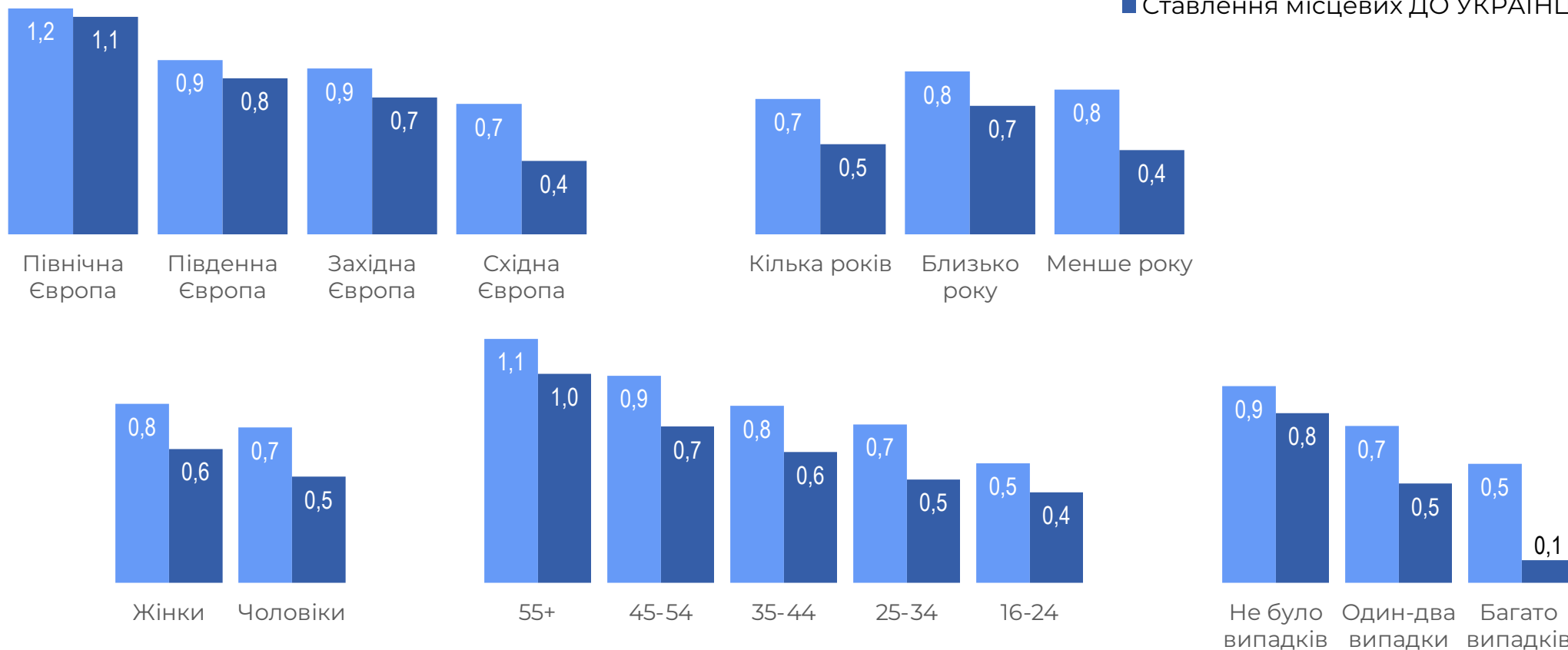
Цікаво, що молодь відчуває на собі прохолодне ставлення місцевих значно частіше, ніж старші.

Стосунки з місцевим населенням

Індекс ставлення

значення коливається від -2 до 2, де 2 – дуже тепле ставлення, -2 – дуже холодне,

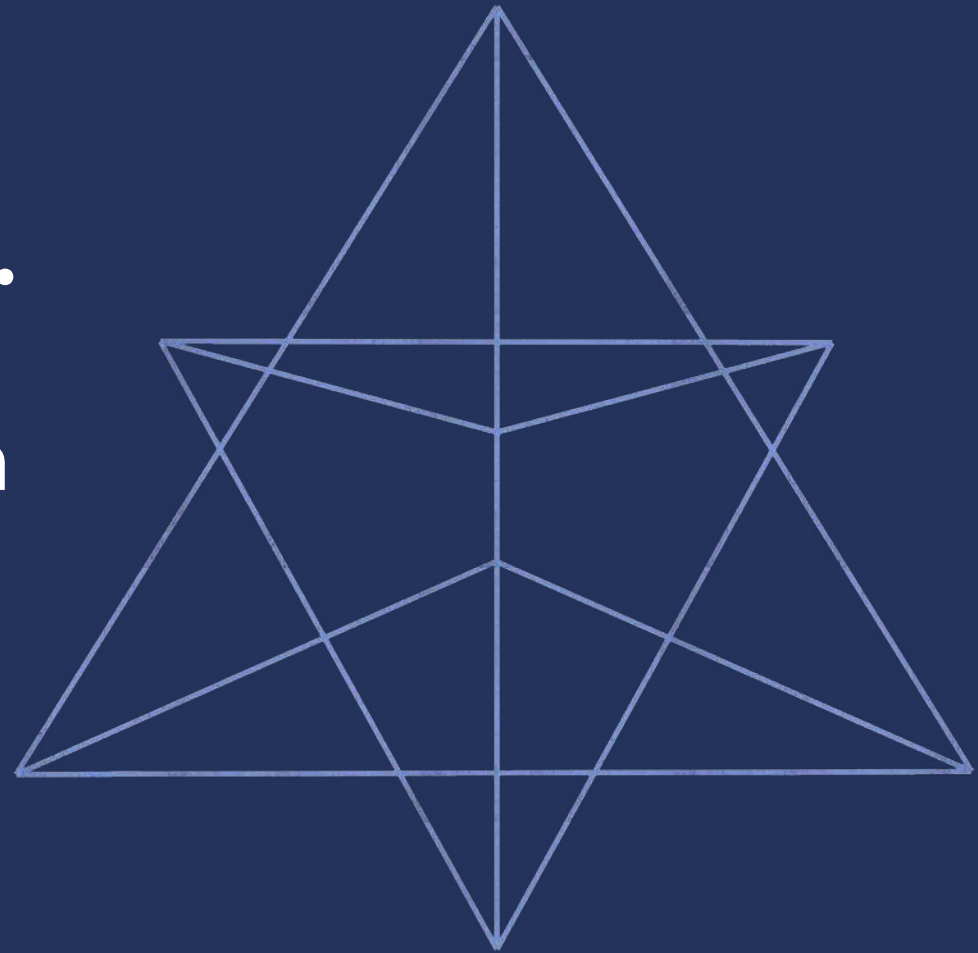
■ Ставлення українців ДО МІСЦЕВИХ
■ Ставлення місцевих ДО УКРАЇНЦІВ

Знають про випадки відмови українцям в роботі

РОЗДІЛ 2

Порівняння України з країною перебування. Можливості, сервіси та послуги в Європі та Україні

Порівняння МОЖЛИВОСТЕЙ

На Вашу думку, де кращий рівень таких можливостей?

Можливість вести свій бізнес

Можливість досягти успіху

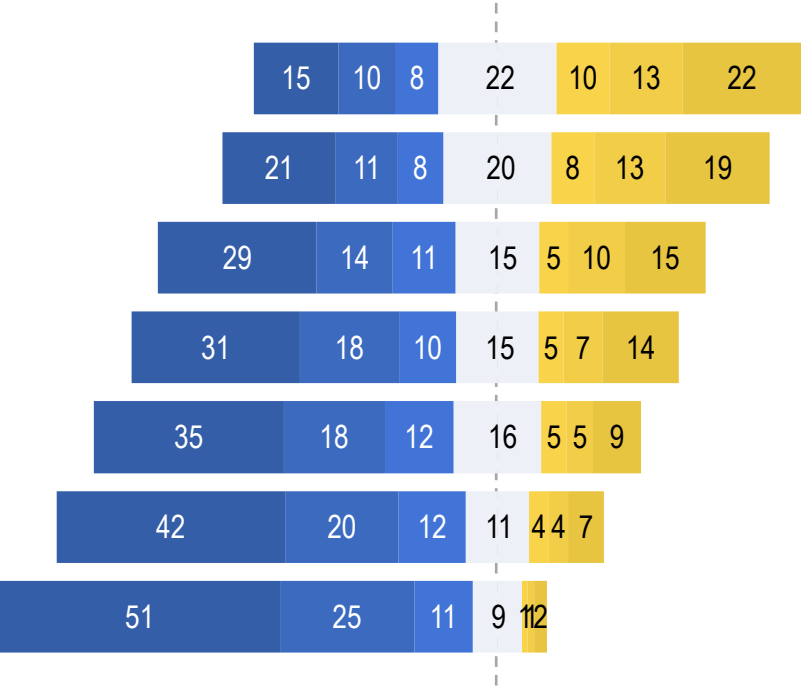
Можливість знайти роботу

Можливість комфортно жити

Захист прав і свобод громадян

Соціальна захищеність

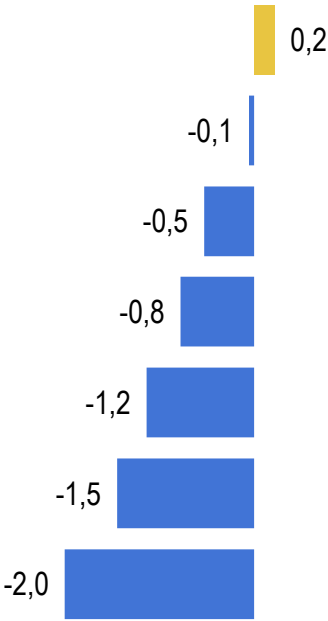
Вищий рівень доходів

Індекс

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Краще в країні Європи ← Краще в Україні →

Порівняння МОЖЛИВОСТЕЙ

В цілому в Європі можливості є кращими, ніж в Україні, особливо в доходах (87% краще в Європі, проти 3% – краще в Україні), соціальній захищеності (75% проти 15%), захисті прав і свобод громадян (67% проти 19%), можливості комфортно жити (60% проти 26%), знайти роботу (54% проти 30%). На думку опитаних, в питаннях соціальної захищеності та захисту прав і свобод громадян Східна і Південна Європи, програють Північні і Західні.

Досягти успіху, на думку опитаних, можна як в Європі (40%), так і в Україні (41%), але вести свій бізнес все ж таки дещо краще в Україні (45%), ніж в Європі (34%), що, вірогідно обумовлене кращим розумінням, як влаштований цей процес, як його розпочати і як розвивати в своїй країні.

Доходи, очевидно, в Європі вищі і, навіть втративши тут в Україні більш кваліфіковану роботу, в Європі менш кваліфікована оплачується вище. Бідність та соціальна незахищеність притаманні нашому суспільству не один десяток років, то ж мати, нарешті, соціальний захист виглядає привабливим. Верховенство права теж не є сильною стороною українського суспільства, тому в опитуваннях в Україні саме судова реформа є найбільш затребувана. Можливість комфортно жити теж є перевагою Європи, яка тісно пов'язано із соцзахистом, правами і вищими доходами.

Успіх категорія абстрактна, але тут, як показує кореляційний аналіз, він значимо пов'язаний з можливостями вести бізнес (0.58**), знайти роботу (0.52**) та комфортно жити (0.51**).

	Фактор 1	Фактор 2
Соціальна захищеність	.867	
Захист прав і свобод громадян	.805	
Можливість комфортно жити	.609	
Вищий рівень доходів	.608	
Можливість досягти успіху		.813
Можливість вести свій бізнес		.802
Можливість знайти роботу		.703

Результати факторного аналізу (сумарна дисперсія 64%) дозволяють умовно розподілити можливості на 2 групи (фактори): 1) захист, і доходи; 2) досягнення та зайнятість. Комфорт стосується обох груп, хоча частіше він потрапляє у 1 групу. Європа однозначно виграє в захисті, хороші доходи – це теж своєрідний захист і можливість забезпечити собі більш комфортні умови проживання – і це є суттєвим аргументом, чому громадяни України обирають Європу. В досягненнях та успіху не все так однозначно, бо бізнес вести можна і в Україні, так само як і досягти успіху чим забезпечити собі у т.ч. і комфорт, а ось знайти роботу все ж таки кращі можливості в Європі. Хоча ті, хто роботу за кордоном ще не зміг знайти – оцінює, що можливість працевлаштування краща в Україні

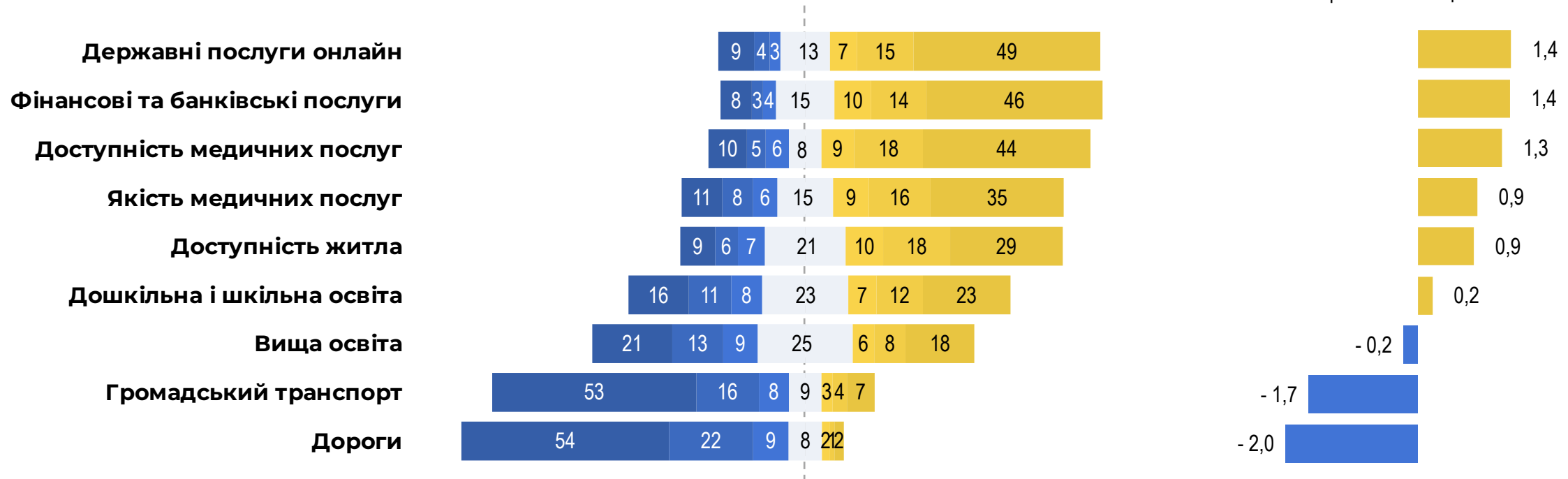
Порівняння СФЕР і ПОСЛУГ

На Вашу думку, де кращий рівень таких сфер та послуг?

Індекс послуг

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

← Краще в країні Європи Краще в Україні →

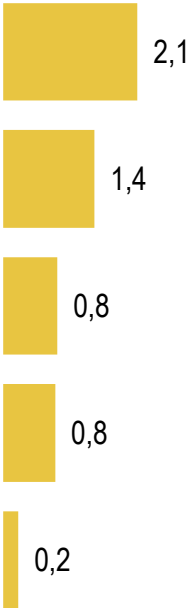
Порівняння СФЕР і ПОСЛУГ

На Вашу думку, де кращий рівень таких сфер та послуг?

Індекс послуг
коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Краще в країні Європи ← → Краще в Україні

Порівняння можливостей та сфер

Державні онлайн-послуги в Україні оцінені значно краще (71%), ніж в Європі (16%). Так само в Україні значно виграють фінансові та банківські послуги (70% проти 14% в Європі).

Сферу медицини українці оцінили також краще в Україні, ніж в Європі. Зокрема, як доступність медичних послуг (71% проти 21%), так і якість медичних послуг (60% проти 25%).

Водночас, щодо освіти оцінки розділились. Якщо дошкільну та шкільну освіту опитані оцінили дещо краще в Україні (42%), ніж в Європі (35%), то вищу освіту – навпаки: дещо краще в Європі (43%), ніж в Україні (32%). Українські студенти європейських вишів згодні більше за інших з тим, що вища освіта краща у Європі.

Абсолютна більшість опитаних українців погодились, що громадський транспорт в Європі значно кращий (77%), ніж в Україні (14%). Аналогічна думка і щодо європейських доріг, які вважають кращими там (85%), ніж в Україні (5%).

А от житло в Україні респонденти вважають доступнішим (57%), ніж в Європі (22%), бо його дешевше винаймати і тим більше купити, і для найму потрібно пройти менше довгих та бюрократичних процедур, до того ж в Європі українці не є громадянами країни, а мають або дозвіл на проживання або прихисток, що також не сприяє можливостям винаймати або купити житло.

Відмінності в залежності в регіону проживання українців в Європі не лінійні. Доступність житла, фінансові та банківські послуги, вища освіта майже немає регіональних відмінностей. Незначні відмінності спостерігаються у громадському транспорті та дорогах. Північна Європа має найкращі показники в дошкільній та шкільній освіті, яка в інших регіонах Європи програє українській. Фінська, шведська та норвезька системи шкільної освіти є відомими своїм підходом до навчання та соціалізації дітей і визнаними не лише в Україні, а й в світі.

Державні послуги онлайн теж найкращі саме в Північній Європі, хоча не мають переваги над українськими. А найгірші, на думку українців, онлайн-послуги в Західній Європі.

Доступність медичних послуг в Східній та Північній Європі гірша, ніж у Західній та Південній. Так само їх якість, яка в Східній Європі найбільше програє українським.

Крім того, на думку українців, в нашій країні набагато краща індустрія краси (85%), ніж в Європі (5%). А також в Україні кращі: кафе і ресторани (60% проти 16%), поштові сервіси і сервіси доставки (54% проти 25%). Онлайн-шопінг в Україні також вважається кращим (51%), ніж в Європі (22%), а от щодо торговельних мереж і магазинів думки розділились: 42% вважають їх кращими в Україні, 36% - в Європі.

Регіон проживання не має особливих відмінностей, крім Півдня Європи, де відносно кращі оцінки отримали кафе і ресторани, індустрія краси та шопінг, бо це традиційний курортний регіон і тут кращі умови для туристів.

Порівняння можливостей та сфер

Результати факторного аналізу (сумарна дисперсія 57%) дозволяють умовно розподілити сфери і послуги на 3 групи (фактори): послуги та сервіси; соціально-гуманітарна сфера; інфраструктура, – лише остання повністю за Європою. Сервіси, соціально-гуманітарні питання (освіта, медицина) в цілому за Україною.

Європа – це робота, захист, доходи, комфорт, інфраструктура.

Україна – це послуги та сервіси, в тому числі медичні та частково освітні, можливості для бізнесу, доступне житло.

Успіху однаково можливо досягнути, як в Україні, так і в Європі.

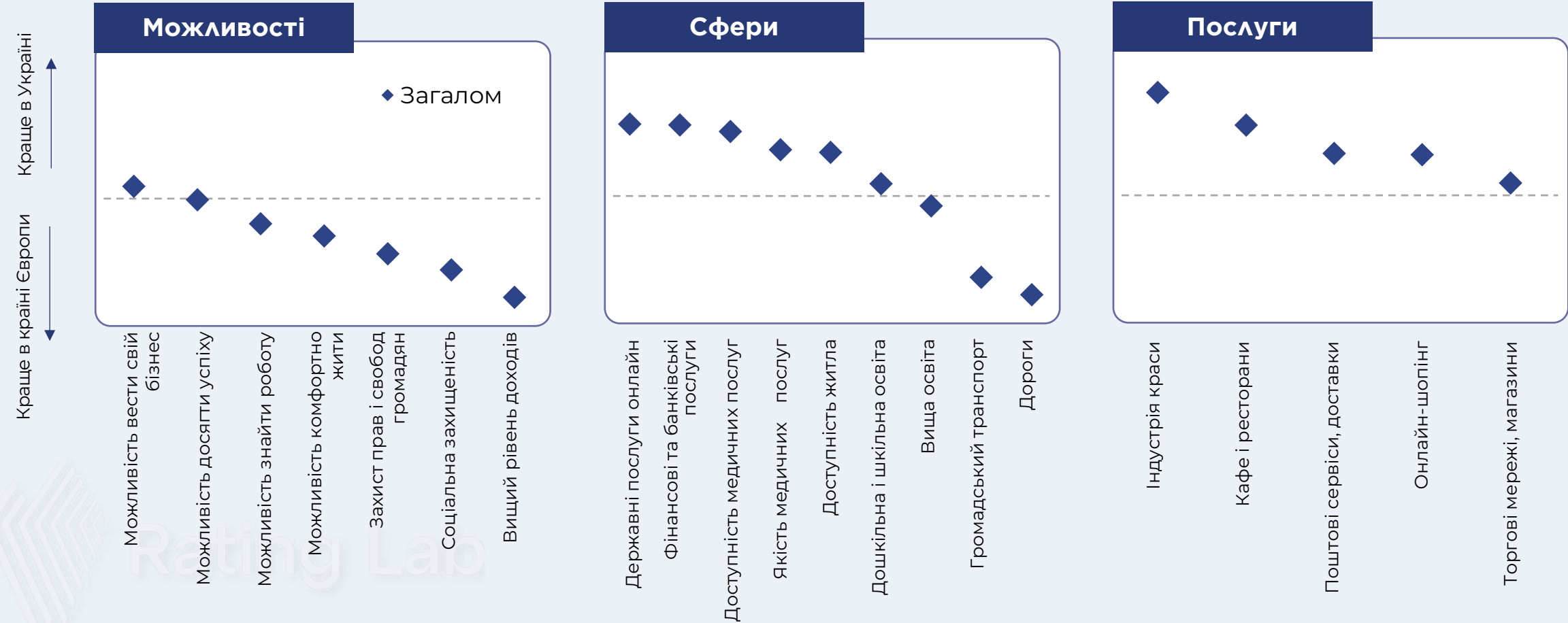
	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3
Онлайн-шопінг	.760		
Фінансові, банківські послуги	.723		
Кафе і ресторани	.720		
Поштові сервіс, доставки	.716		
Державні онлайн послуги	.685		
Індустрія краси	.662		
Торгові мережі, магазини	.655		
Якість медичних послуг		.762	
Доступність медичних послуг		.753	
Дошкілька і шкільна освіта		.702	
Вища освіта		.661	
Доступність житла		.474	
Громадський транспорт			.754
Дороги			.726

Порівняння можливостей та сфер

Загалом

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Порівняння можливостей та сфер

Фіксується чітка залежність: чим довше українці перебувають за кордоном, тим кращі оцінки дають країні перебування.

Всі, хто нещодавно приїхав оцінюють Україну краще, далі йдуть ті, хто живе близько року – обидві групи ще не пройшли адаптацію, не звикли, часто переїхали не усвідомлено в пошуку кращого життя, а через війну. Зазвичай це швидкі і не такі обґрунтовані рішення (окрім безпеки).

Ті, хто живе декілька років і поїхали з України не через війну, а якраз за кращими можливостями, їх оцінки – на користь Європи. До того ж ситуація з можливостями в Україні дійсно могла стати кращою за останні декілька років.

Жінки краще оцінюють всі можливості, сфери і послуги в Україні, чоловіки більше схиляються у бік Європи. Особливо привабливо з точки зору жінок виглядають досягнення та зайнятість в Україні, більшість сфер та послуг. Важливо, що більшість жінок поїхали після початку повномасштабного вторгнення по програмі прихистку, отже, їх оцінки – це оцінки біженців, а не людей, які свідомо обрали переїзд за кордон в пошуках кращого життя.

Лише в одному збігаються думки українських жінок і чоловіків: в оцінках рівня доходів в Європі, якості європейських доріг та що житло таки доступніше в Україні.

Оцінки за віком респондентів розподілені достатньо щільно. Хоча загалом старші менш вимогливі і дають оцінки країні перебуванні вищі ніж молодші. Особливо це стосується державних онлайн послуг, банківських послуг, сервісів доставки, шопінгу, кафе і ресторанів, індустрії краси – можливо молодші користувались частіше такими послугами загалом і оцінюють їх краще в Україні.

В доступності та якості медичних послуг, доступності житла старші теж дещо менше бачить переваг української системи. Молодь (16-25 років) дещо краще оцінює вищу освіту в Європі, бо це їх пріоритет, можливо вони вже з нею познайомилися, бо навчаються в Європі або розглядають таку можливість.

Можливості знайти роботу найбільш чутливі до зайнятості: ті, хто з різних причин не має в Європі роботи, оцінюють можливості знайти її в Україні краще. Оскільки робота пов'язана напряду з розумінням успіху, то непрацюючі досягнення успіху в Україні оцінюють краще.

Ще одна чітка залежність: чим вищі доходи респондентів, тим кращі оцінки вони дають країні перебування. Найбільша різниця в оцінках людей, чиї доходи з переїздом погіршилися або не змінилися.

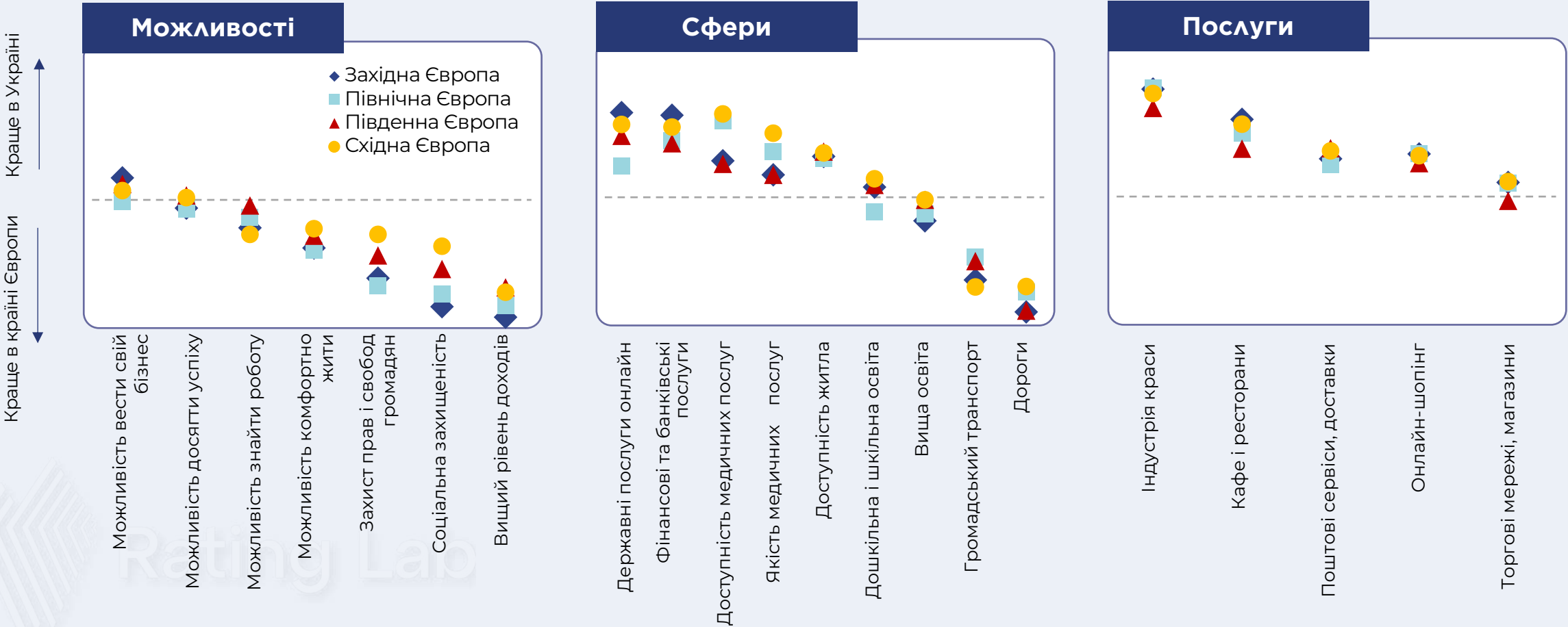
Дохід є взаємопов'язаним із розумінням можливостей: люди, які мають високі доходи зазвичай мають більшу мотивацію досягнень, цілепокладання, розуміння можливостей та їх використання. Малозабезпечені частіше мають мотивацію уникнення невдач, більше покладаються на інших, їм складно діяти в нових умовах, бачити нові можливості, особливо в тих обставинах, за яких вони опинилися за кордоном.

Порівняння можливостей та сфер

Регіони Європи

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

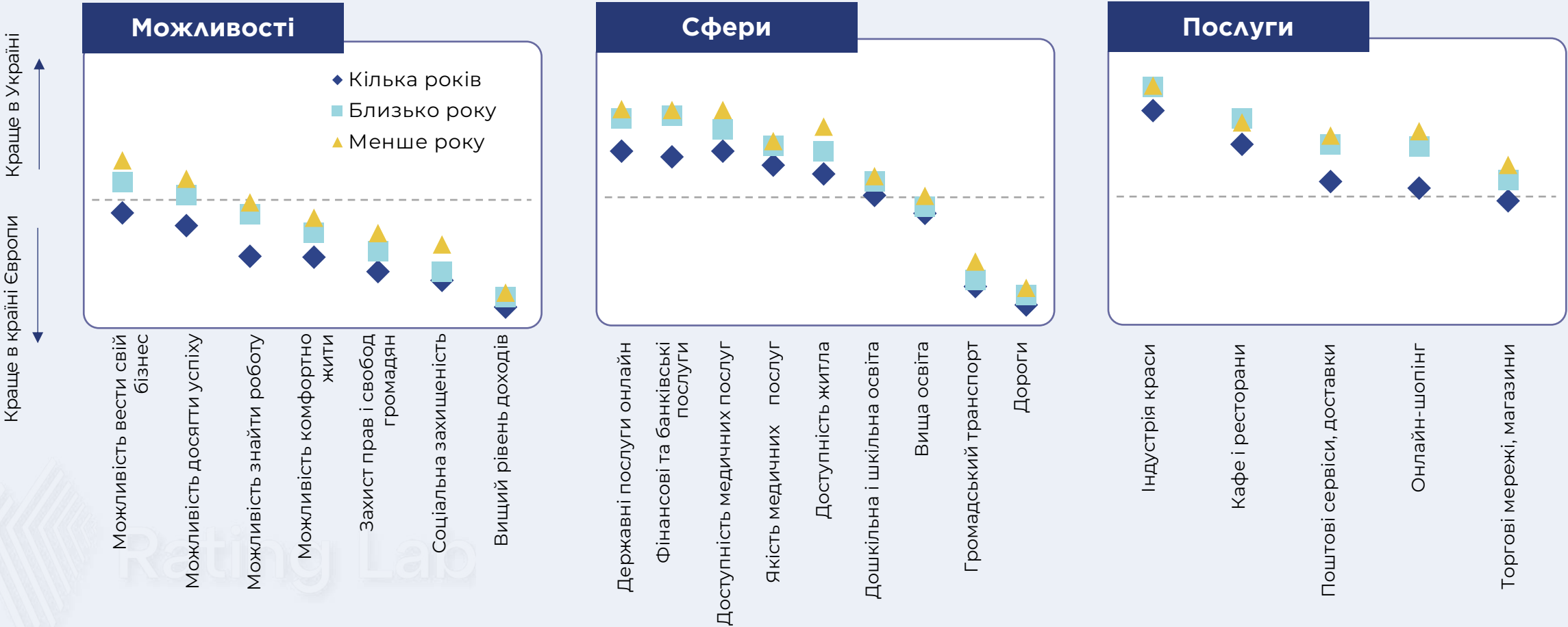

Порівняння можливостей та сфер

Тривалість проживання

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

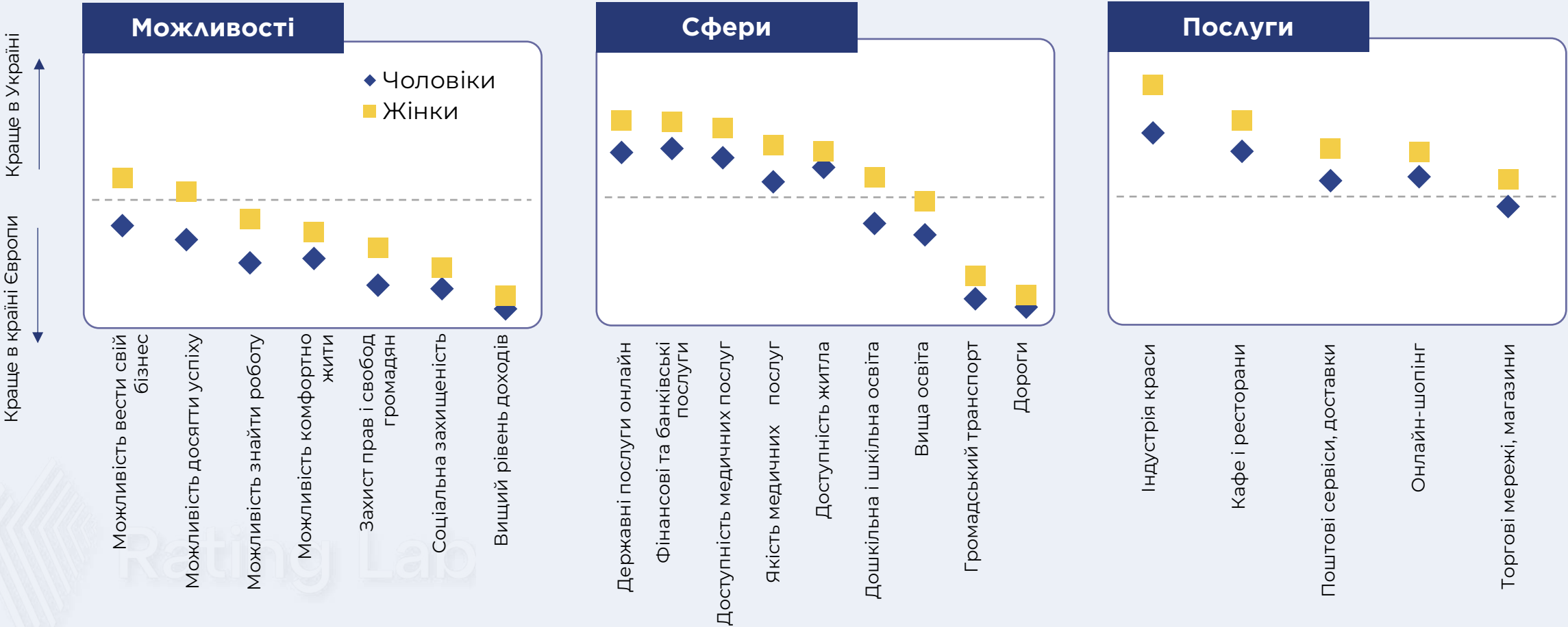

Порівняння можливостей та сфер

Стать

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

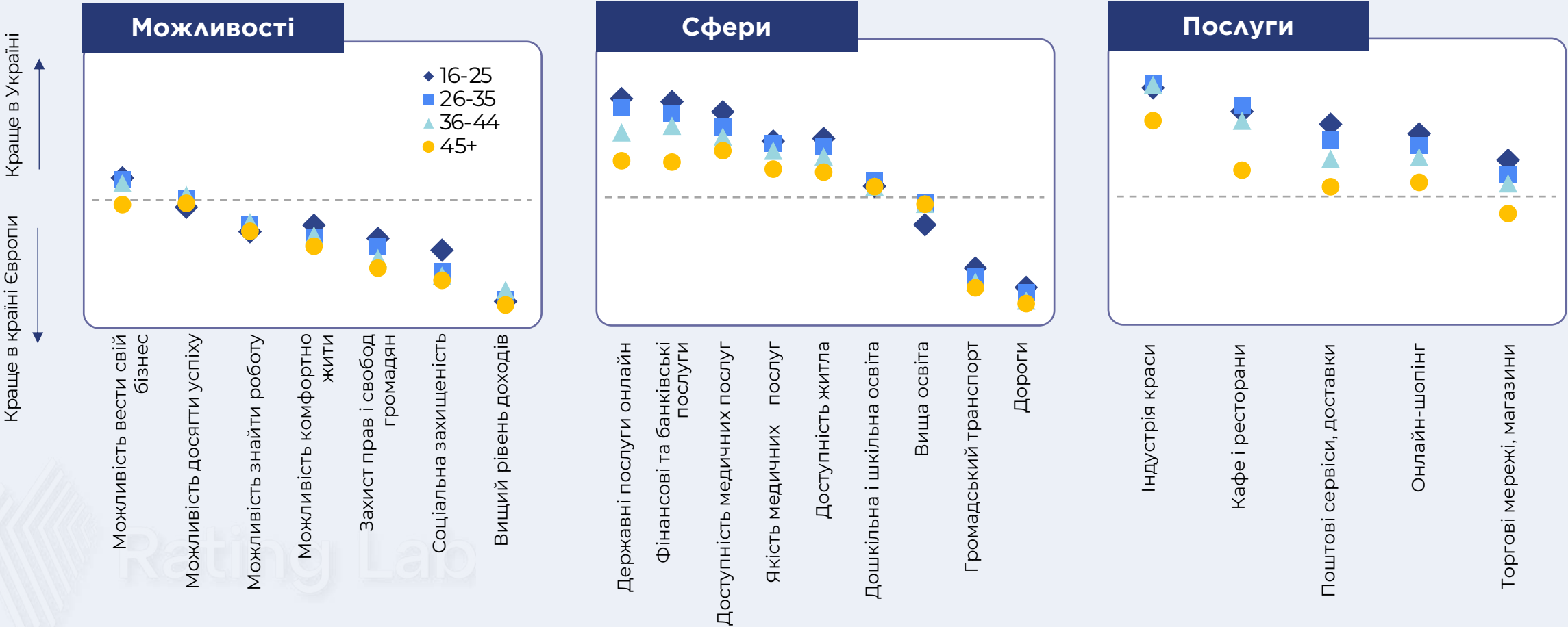

Порівняння можливостей та сфер

Вік

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

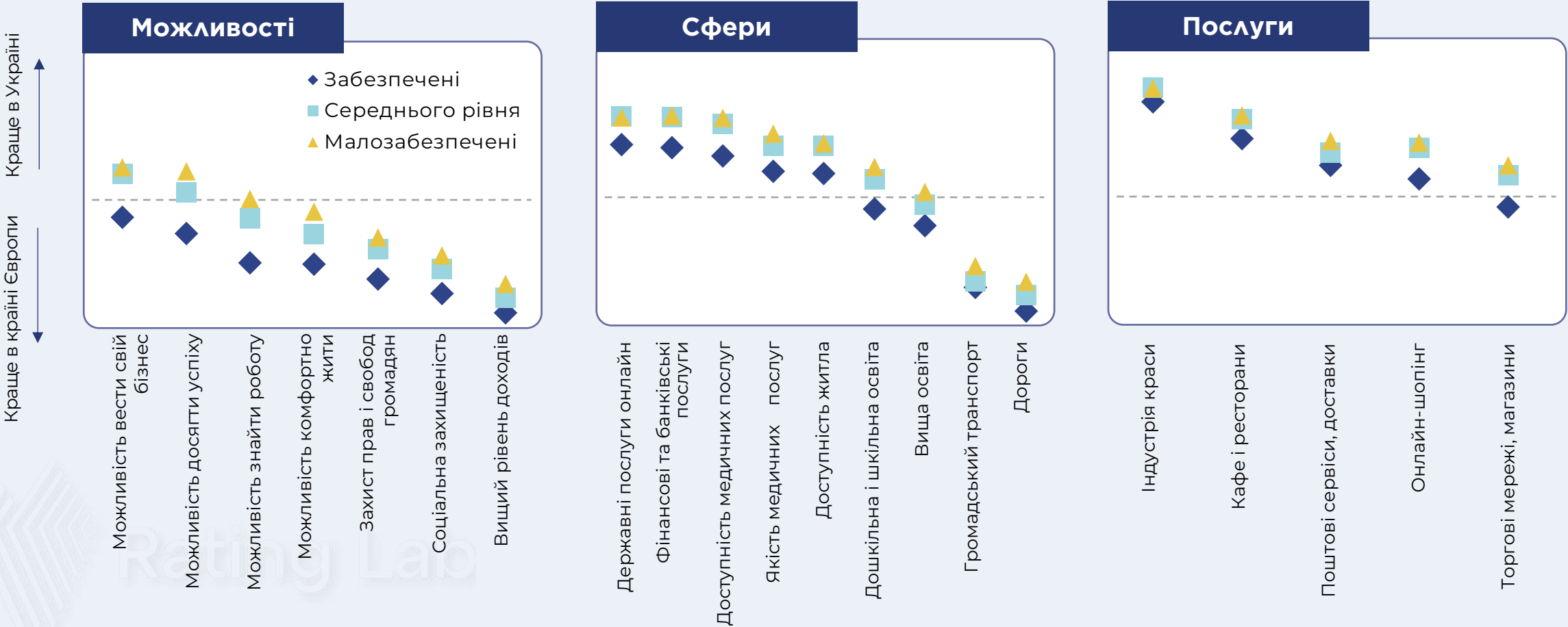

Порівняння можливостей та сфер

Дохід

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

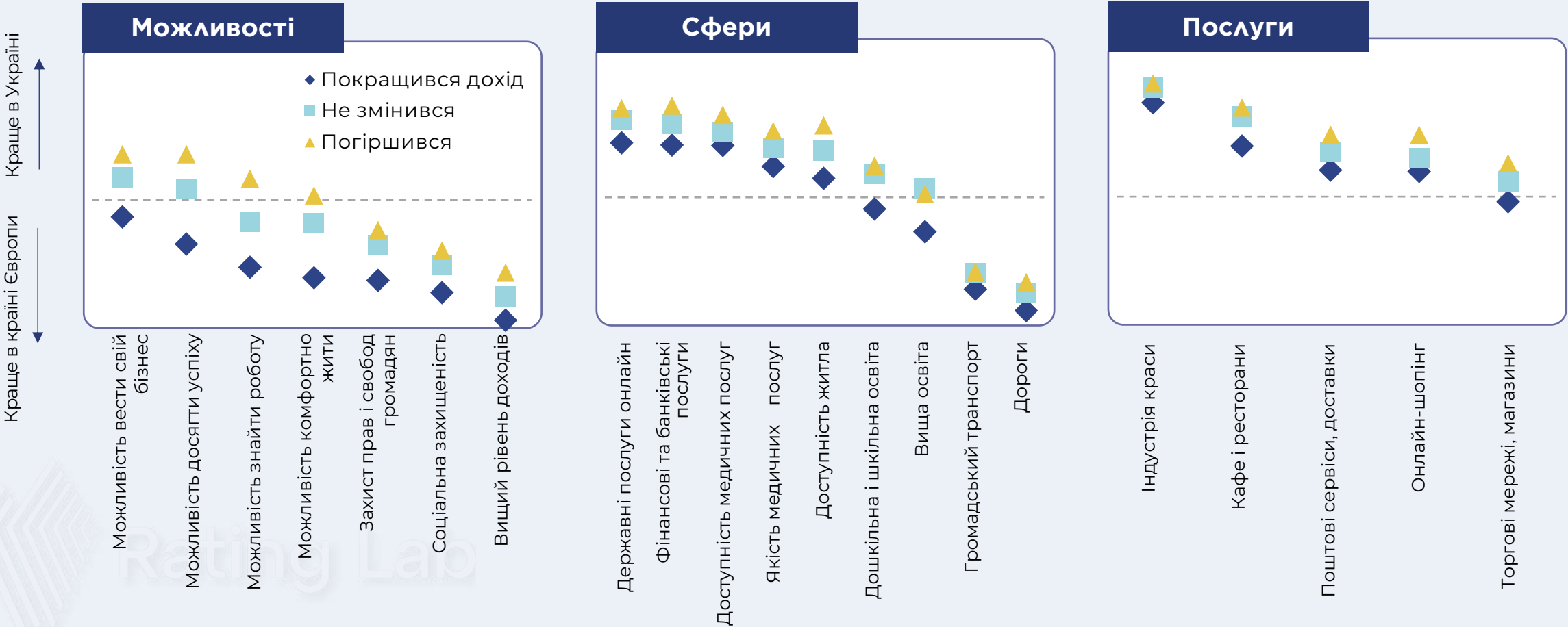

Порівняння можливостей та сфер

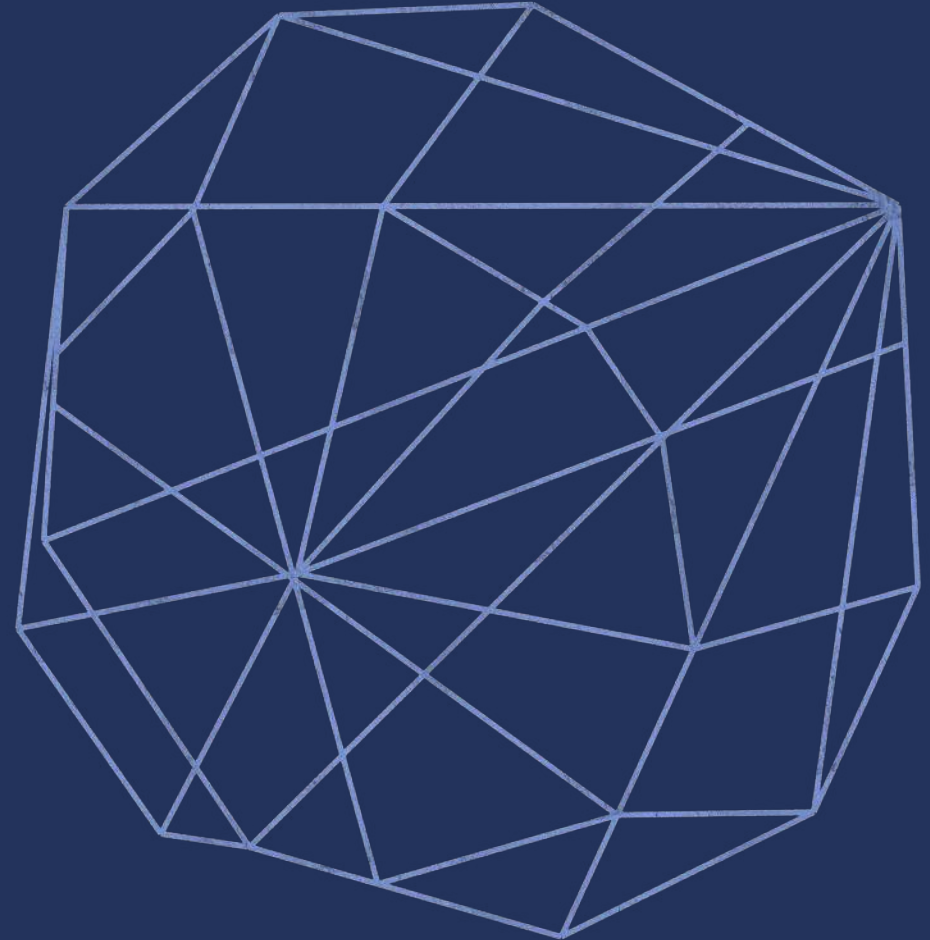
Зміна доходів

Індекс коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

РОЗДІЛ 3

Корупція, бюрократія, податки

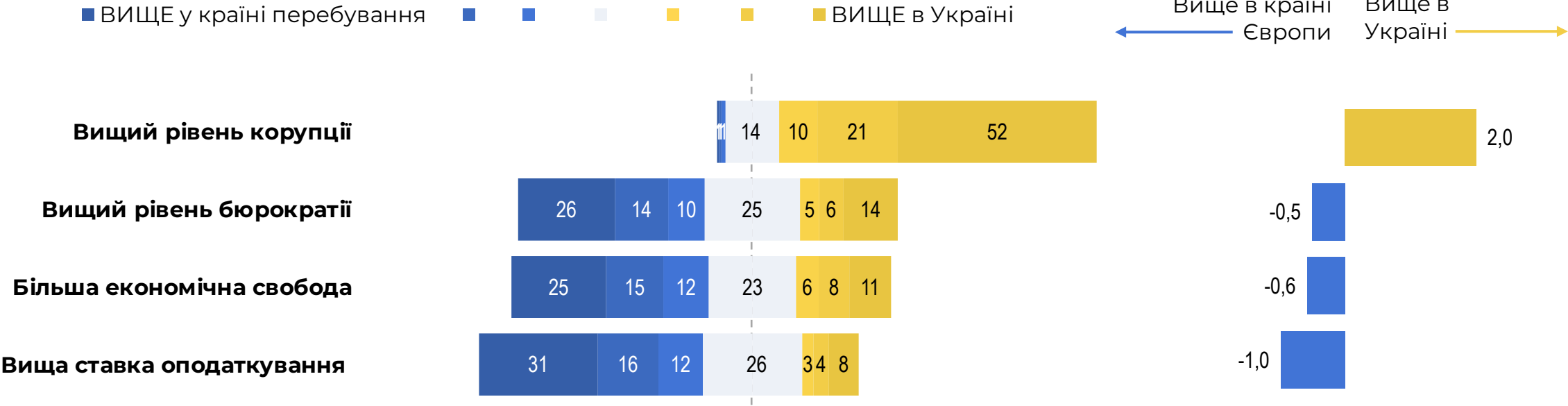

Порівняння України з країною перебування

На Вашу думку, де вищий рівень..?

Індекс обмежень

коливається від -3 до 3, де -3 – краще в країні Європи, 3 – в Україні

Порівняння України з країною перебування

Україна дуже програє європейським країнам у рівні корупції, однак щодо бюрократії та ставок оподаткування, то вдома, на думку більшості, більш сприятливий клімат, ніж в Європі.

84% вважають, що в Україні рівень корупції вищий, ніж в Європі (3%). Натомість рівень бюрократії вищий в Європі (50%), ніж в Україні (25%). Також, на думку опитаних, рівень оподаткування в Європі вищий (59%), ніж в Україні (16%). Однак, за рівнем економічної свободи Україна (25%) поступається Європі (52%), як і за рівнем доходів (3% проти 87%).

Кореляційний аналіз показав, що існує зв'язок між відповідями на питання про доходи і економічну свободу ($r=0.41^{**}$ - чим вища економічна свобода, тим вищі доходи), а рівень бюрократії пов'язаний зі ставкою оподаткування ($r=0.34^{**}$ - чим більша бюрократія, тим вищі податки). Також оцінка високого рівня бюрократії в країні перебування напряду пов'язана з оцінкою державних й фінансових онлайн-послуг, які значно гірші у Європі у порівнянні з Україною. Найвища бюрократія і податки вважається, у країнах Західної Європи.

Крім того є від'ємна кореляція питання про корупцію і доходи ($r=-0.32^{**}$ - чим вища корупція, тим нижчі доходи або чим вища корупція, тим нижча економічна свобода ($r=-0.21^{**}$). Це як раз те, в чому Україна програє Європі і це напряду пов'язано з корупцією, бо там, де вона є, немає ні хороших доходів для більшості, ні економічної свободи, бо економічні можливості надаються через корупційні схеми.

4% українців давали хабар посадовій особі в країні перебування. Стільки ж відмовились відповідати. Найчастіше це було в країнах Південної Європи.

У порівнянні з Україною, з питань корупції європейські країни виглядають привабливо: лише 5% вважають, що в країні перебування присутній високий рівень корупції, 24% - середній, тоді як в Україні – це 79% і 18% відповідно.

Водночас, ті українці, які давали хабар в країні перебування, оцінюють рівень корупції в Європі вище – 45% (середній або високий рівень); серед тих, хто не давали таких лише 27%. Найбільш корупційними для наших громадян виявилися країни Південної (38% вважають, що корупція присутня на середньому або високому рівні) та Східної Європи (35%), найнижчий – у Західній (14%) та Північній Європі (14%).

Оцінка рівня корупції пов'язана з:

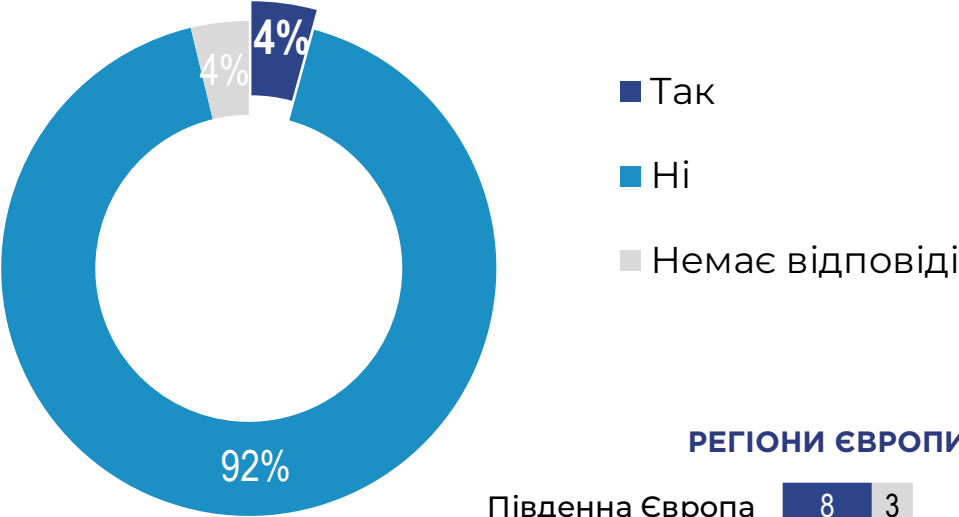
- **тривалістю проживання:** чим менше людина живе в країні, тим нижче оцінює корупцію: для тих, хто живе менше півроку корупція присутня у 17%; кілька років – 33%. Вони мають менше досвіду взаємодії з різними установами та досвіду життя в країні в цілому, тому їх уявлення більш позитивні.
- **зайнятістю:** найкраще оцінюють корупцію ті, хто навчаються: 23% не стикалися з нею зовсім, лише 19% підтверджують її наявність; а ті, хто працюють, мають більший соціальний досвід, то ж частіше стикаються з фактами корупції.

■ ВИЩЕ у країні перебування ■ ■ ■ ■ ■ ВИЩЕ в Україні

Оцінка рівня корупції

Чи доводилося Вам особисто давати посадовій особі в країні Вашого перебування подарунок для вирішення особистого питання?

РЕГІОНИ ЄВРОПИ			РЕГІОН В УКРАЇНІ		
Південна Європа	8	3	Захід	7	2
Східна Європа	5	4	Центр	5	3
Західна Європа	3	4	Південь	4	4
Північна Європа	2	3	Схід	4	3
			Київ	2	5

Як Ви оцінюєте рівень корупції в...?

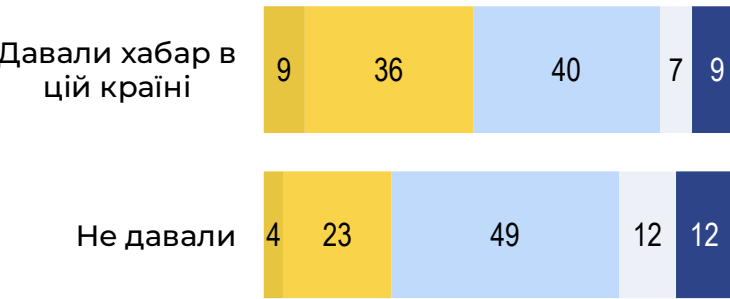

Оцінка рівня корупції

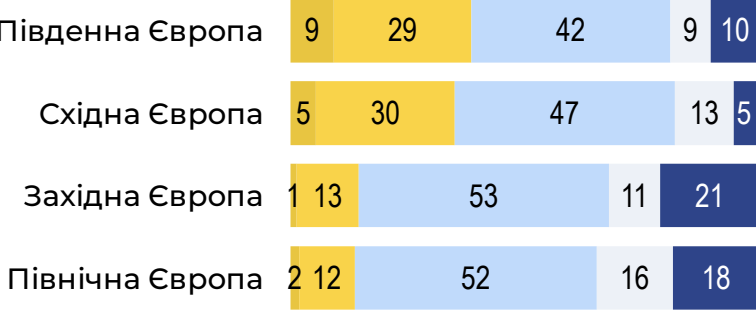
Як Ви оцінюєте рівень корупції в країні перебування?

Високий Середній Низький Немає відповіді Відсутня корупція

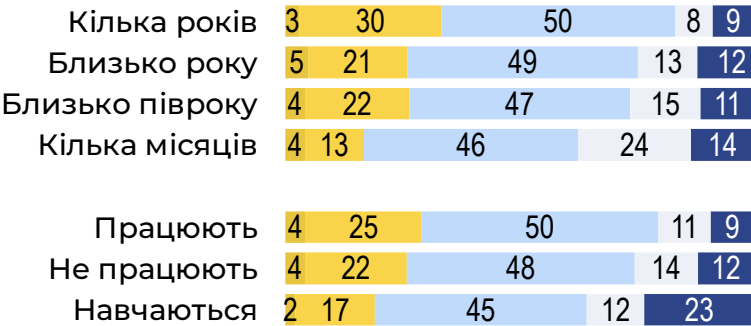
ДАВАЛИ ХАБАР В ЄВРОПІ

РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ. ЗАЙНЯТІСТЬ

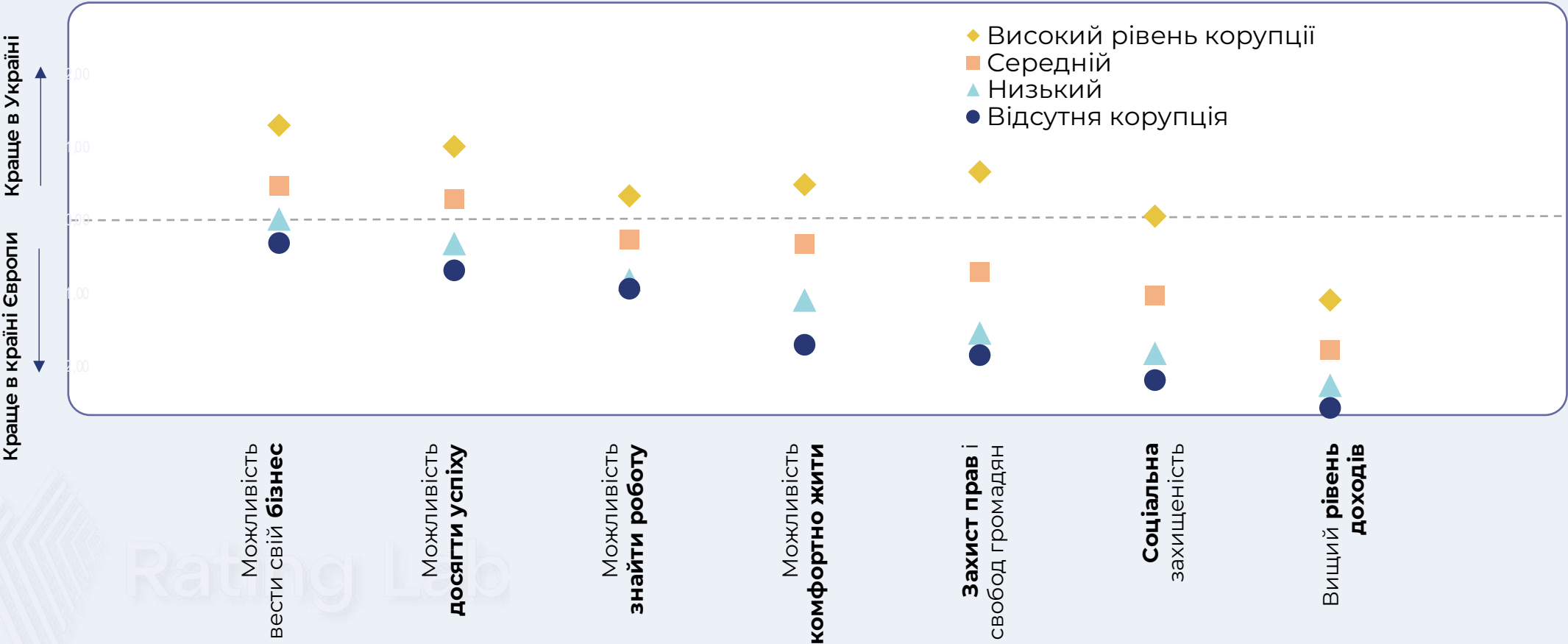

Порівняння МОЖЛИВОСТЕЙ

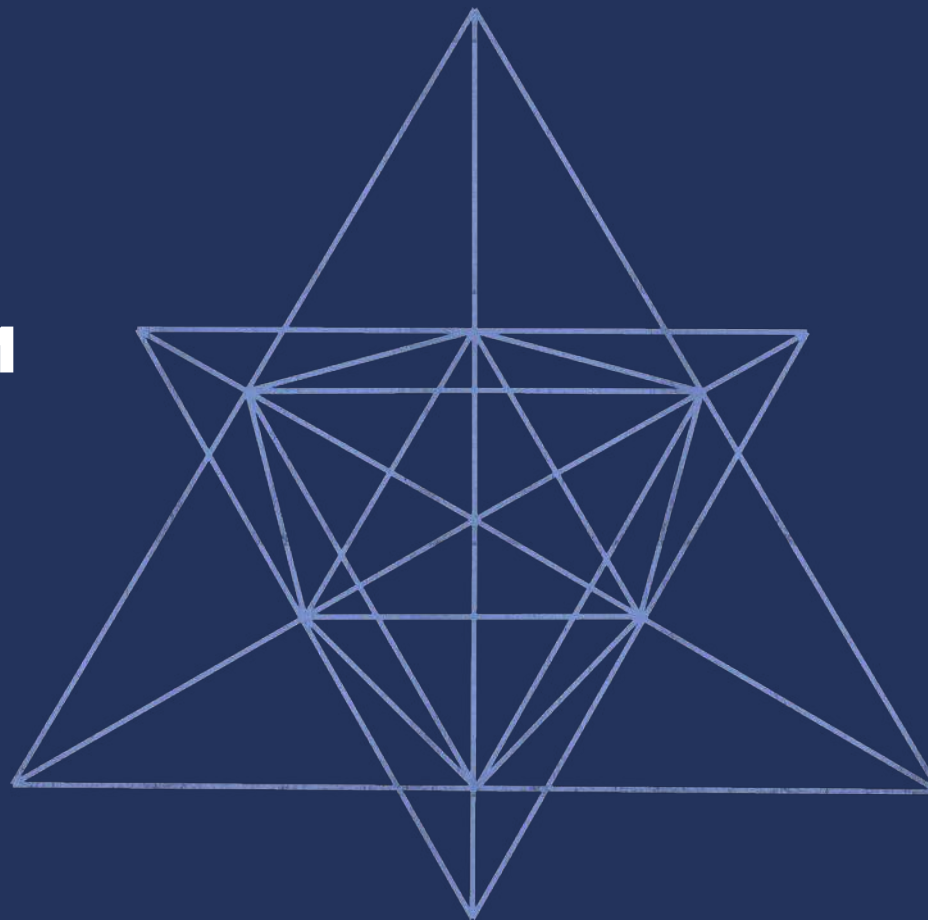
Рівень корупції в країні перебування

На Вашу думку, де кращий рівень таких можливостей?

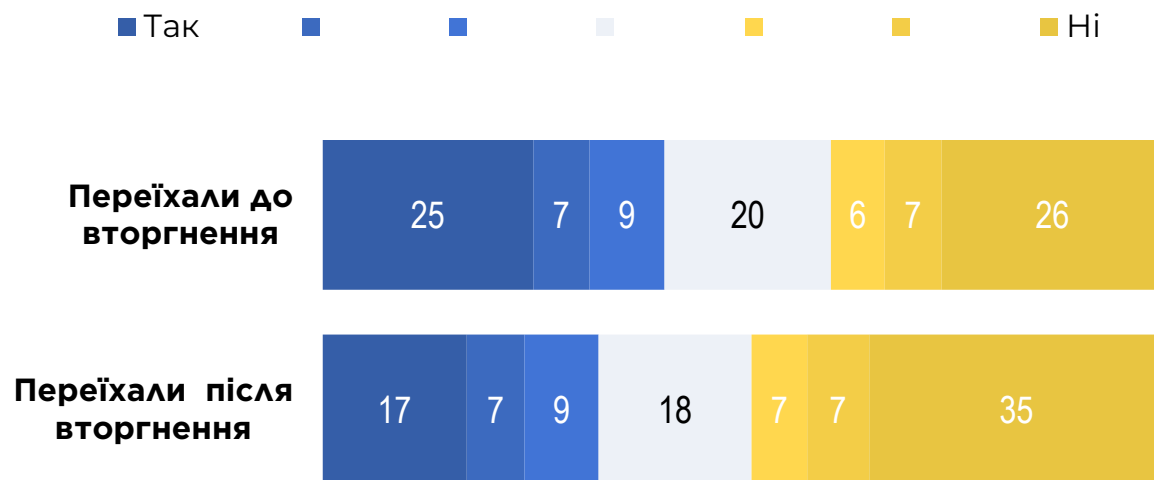
РОЗДІЛ 4

Залишатися чи повертатися? Наміри та мотиви українців

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

49% українців, які переїхали після вторгнення, не хотіли б залишитися жити за кордоном. Навіть серед українців, які переїхали в Європу до вторгнення, таких 40%. Майже кожен п'ятий вагається з рішення повертатися чи залишатись, решта – думають над тим, щоб залишитись на постійне проживання за кордоном. Насправді, можливість залишитися залежить не лише від бажань, а від інших обставин: можливостей, наявності роботи, дозволу на проживання, можливості навчатися дітям, зміни особистих обставин. Тому не можна сказати, що саме така кількість наших громадян залишиться або повернеться в Україну. Серед цілей цього дослідження було визначити чинники, які це обумовлюють.

Регресійний аналіз показав, що попри те, що опитані в абсолютній більшості оцінили послуги в Україні на значно вищому рівні, ніж в Європі, найбільше на рішення повертатися або залишатися за кордоном впливають інші фактори:

- 1) Можливості. Передусім йдеться про можливість комфортно жити і досягти успіху.** Дещо менше: можливості вести власний бізнес і знайти роботу.
- 2) Освіта і доступність житла.** Попри те, що цей фактор менш сильний, але все рівно значимий.

Незначний вплив мають рівні інфраструктури, соціальної захищеності та захисту прав і свобод. Натомість високий рівень бюрократії та оподаткування в Європі має значно менший вплив на ці рішення, як і високий рівень корупції в Україні.

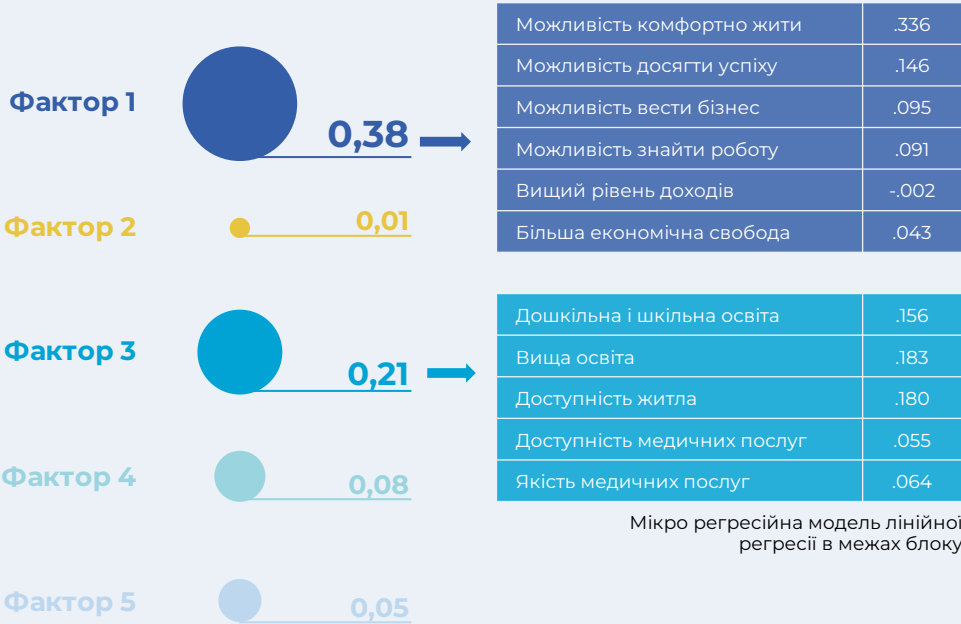
Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Фактори

Рішення з 5 факторів пояснює 56% дисперсії, наведено повернуту матрицю компонентів

	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 4	Фактор 5
Можливість досягти успіху	0,75				
Можливість вести свій бізнес	0,68				
Можливість знайти роботу	0,67				
Більша економічна свобода	0,62				
Можливість комфортно жити	0,60			0,35	
Вищий рівень доходів	0,49			0,47	
Онлайн-шопінг		0,76			
Кафе і ресторани		0,71			
Поштові сервіси, доставки		0,70			
Торгові мережі, магазини		0,69			
Індустрія краси		0,67			
Фінансові та банківські послуги		0,66			-0,30
Державні послуги онлайн		0,59			-0,37
Якість медичних послуг		0,33	0,72		
Доступність медичних послуг		0,34	0,72		
Дошкільна і шкільна освіта			0,69		
Вища освіта			0,65		
Доступність житла	0,35		0,38		
Дороги				0,65	
Громадський транспорт				0,55	
Соціальна захищеність	0,44		0,36	0,52	
Захист прав і свобод громадян	0,46		0,37	0,51	
Вищий рівень бюрократії					0,77
Вища ставка оподаткування					0,75
Вищий рівень корупції				-0,70	

Фактори що найбільше впливають на рішення залишитись чи повернутись

Визначено за моделлю лінійної регресії, наведено стандартизовані Бета коефіцієнти, чим більший показник – тим більша сила впливу фактору на залежну змінну ймовірності неповернення. Модель пояснює 42% варіації змінної неповернення.

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Бажання залишитися або повернутися пов'язано також з низкою обставин (наведено у порядку від найбільш значимих за результатами регресійного аналізу):

- **Дохід:** для малозабезпечених Україна є більш привабливою, для забезпечених більш привабливою є вже Європа. Покращення рівня доходів після переїзду теж дуже суттєво впливає на бажання залишитися в країні перебування.
- **Віра в перемогу:** ті, хто не вірить в перемогу, точно хоче залишитись; ті, хто вважають, що перемога буде за кілька місяців, хочуть найбільше додому. Чим довше триватиме війна, тим менше бажання буде повертатися.
- **Рівень володіння мовою:** ті, хто має високий рівень мови в більшості прагнуть залишитися за кордоном. Мова – це і адаптація, і можливість працювати, мати доходи, спілкуватися, вчитися. Її відсутність і необхідність вчити (а вивчити мову може далеко не кожен, особливо в старшому віці) є суттєвою перепорою, бо жити без мови – це бути в соціальній ізоляції і мати низький соціальний статус та некваліфіковану роботу.
- **Ставлення місцевих, випадки дискримінації:** випадки дискримінації українців не сприяють бажанню залишитися. Ставлення місцевих також визначає динаміку: тепле ставлення сприяє бажанню залишитися, холодне – ні. Фактор корупції теж впливає: ті, хто давали хабар або вважають, що в країні є корупція, більше хочуть повертатися. Загалом чим кращі умови проживання в країні, тим менше бажання повертатися.

- **Стать, вік, наявність та вік дітей:** чоловіки значно більше орієнтовані залишитися, ніж жінки. Вікові відмінності є нелінійними, але і жінки, і чоловіки середнього віку менше орієнтовані на повернення в Україну, ніж наймолодші (16-24) та найстарші (45-55+). Найбільше хочуть повернутися додому найстарші жінки: ймовірно їм важче адаптуватися, знайти роботу, вивчити мову, розширити своє соціальне коло. Вік дітей принципово не впливає на бажання повернутися, українці з дітьми шкільного віку лиш дещо більше думають про те, щоб залишитись.
- **Зайнятість:** найбільше бажаючих повернутися в Україну серед тих, хто не працює або працює в Україні. Хто знайшов роботу в Європі – більше вагаються.
- **Частота відвідування України, регіон України, тривалість проживання:** серед тих, хто жодного разу не їздив в Україну з моменту переїзду, найменша кількість бажаючих повернутися. Йдеться передусім про українців, які виїхали зі Сходу та Півдня країни. Частота подорожей країною перебування чи Європою навпаки пов'язані із бажанням повернутися: ті, хто часто подорожують, частіше хочуть повернутися. Можливо ті, хто хочуть повернутися, сприймають життя за кордоном зараз як можливість побачити країну поки вони тут – поєднання проживання і туризму (встигнути подивитися країну). Тривалість перебування впливає лінійно: чим довше людина живе за кордоном, тим менше хоче повертатися в Україну.
- **Регіон Європи:** в Західній та Південній Європі бажаючих залишитися дещо більше, складно сказати чому так, бо якщо брати економічний та соціальний рівень – то це могла бути Західна та Північна Європа, але якщо брати клімат і сприятливі умови життя, то це вірогідно Південна.

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

■ Так ■ Ні

Очікування перемоги. Регіони України

Зайнятість

Дохід. Зміна доходу за рік

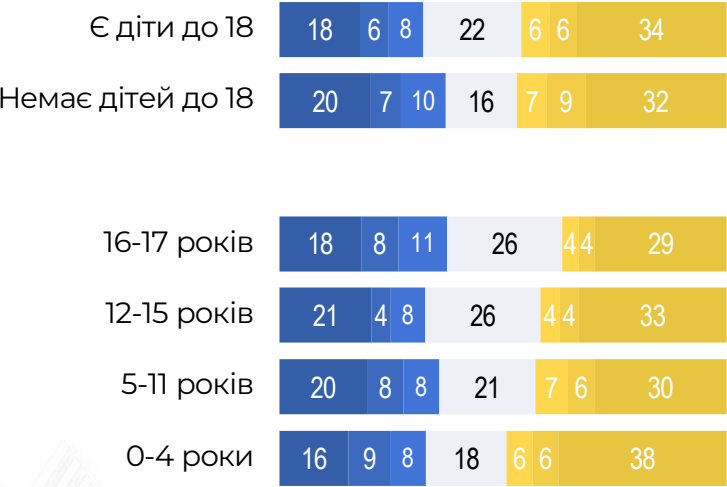

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

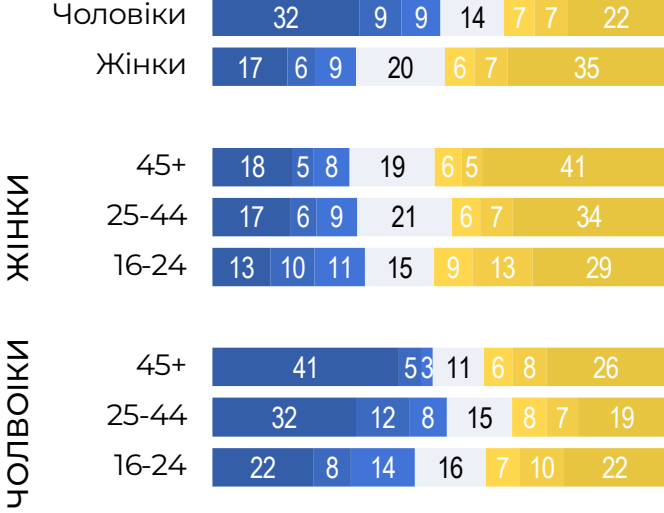
Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

■ Так ■ ■ ■ ■ ■ Ні

Наявність та вік дітей

Стать. Вік

Рівень мови. Тривалість перебування

Рішення повертатися або залишатися за кордоном

Чи хотіли б Ви залишитись на постійне проживання за кордоном?

■ Так ■ Ні

Корупція в країні перебування

Знають про випадки відмови українцям в роботі.
Ставлення місцевих до українців

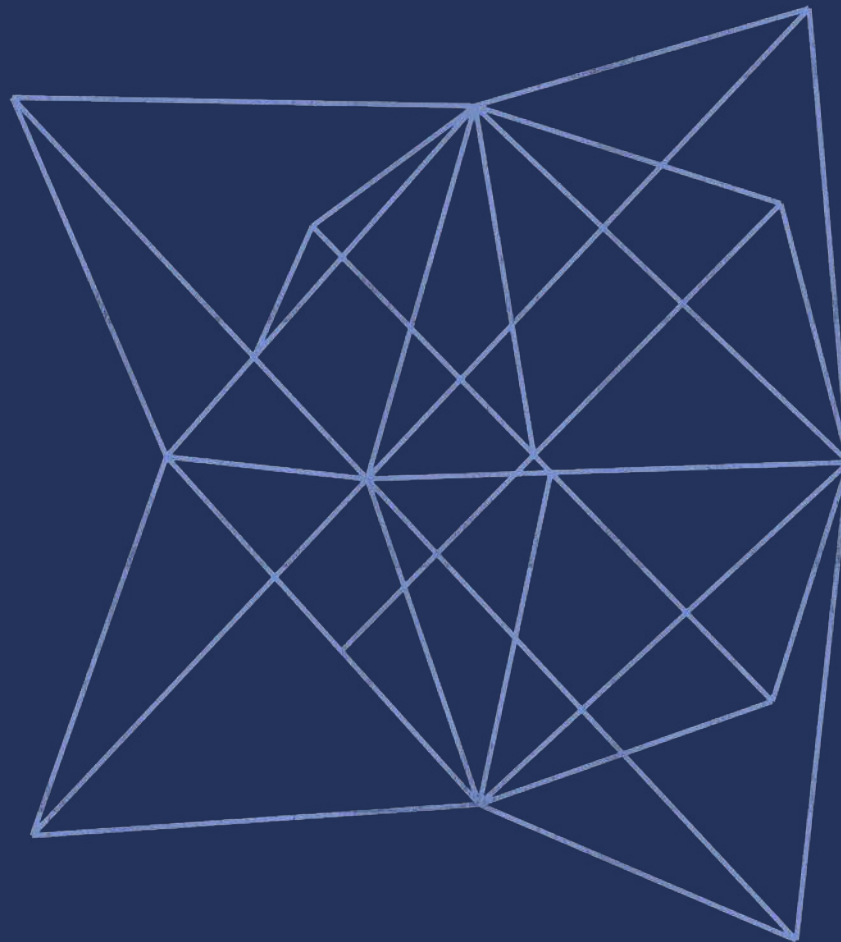

Регіони Європи.
Умови проживання

РОЗДІЛ 5

Занятість. Проблеми працевлаштування

Зайнятість

Чи маєте Ви роботу зараз?

49% опитаних українських біженців в Європі працевлаштовані. Серед тих, хто приїхав до вторгнення, - таких 74%.

Найбільше працевлаштованих українців у Східній Європі (67%), найменше – у Західній Європі (35%). Найменше працевлаштованих українців, які приїхали з Півдня та Сходу країни, а також з Києва. Хто добре володіє місцевою мовою – більшість працевлаштовані.

Серед тих, хто працевлаштований, понад 80% мають роботу в країні перебування, 14% – в Україні або одразу в кількох країнах.

Рівень працевлаштування серед чоловіків майже у 1,5 рази вищий, ніж серед жінок. Аналогічно серед респондентів, які не мають дітей, зайнятість вища, ніж серед тих хто мають (14% з них не працюють через догляд дитини). Четверть респондентів у віці 16-24 років не працюють через навчання.

~~Серед тих, хто не працевлаштований, чверть знаходяться в активному пошуку роботи, ще 39% думають над цим, водночас третина роботи не шукають.~~ Найменше опікуються пошуком роботи українці, які перебувають у Західній Європі. Жінки менше думають над пошуком роботи, ніж чоловіки, особливо в середньому віці.

Водночас, **роботу шукають українці, які активно вивчають місцеву мову, мають відносно низькі доходи, приїхали відносно недавно і шукають варіанти як залишитися в країні перебування на довше.**

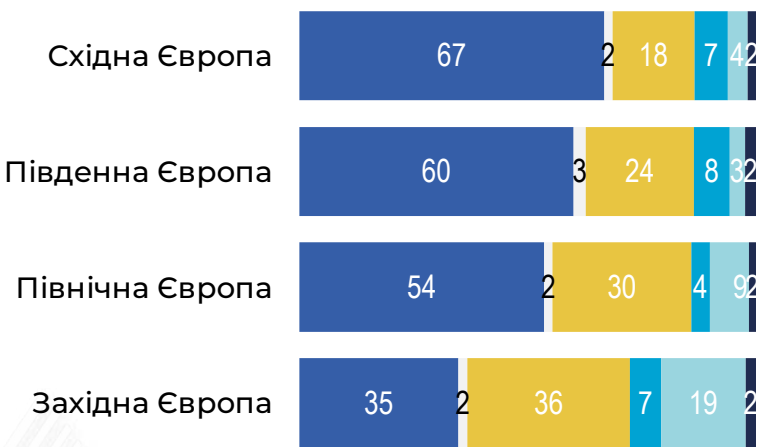

Зайнятість

Чи маєте Ви роботу зараз?

■ Так ■ Немає відповіді ■ Ні ■ Не працюю, догляд за дитиною ■ Не працюю, навчання ■ На пенсії, інвалідність

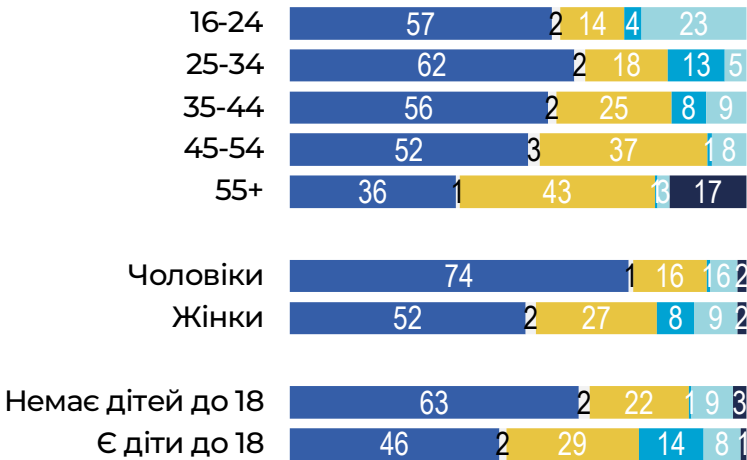
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ.
ЗНАННЯ МОВИ

ВІК. СТАТЬ. НАЯВНІСТЬ ДІТЕЙ

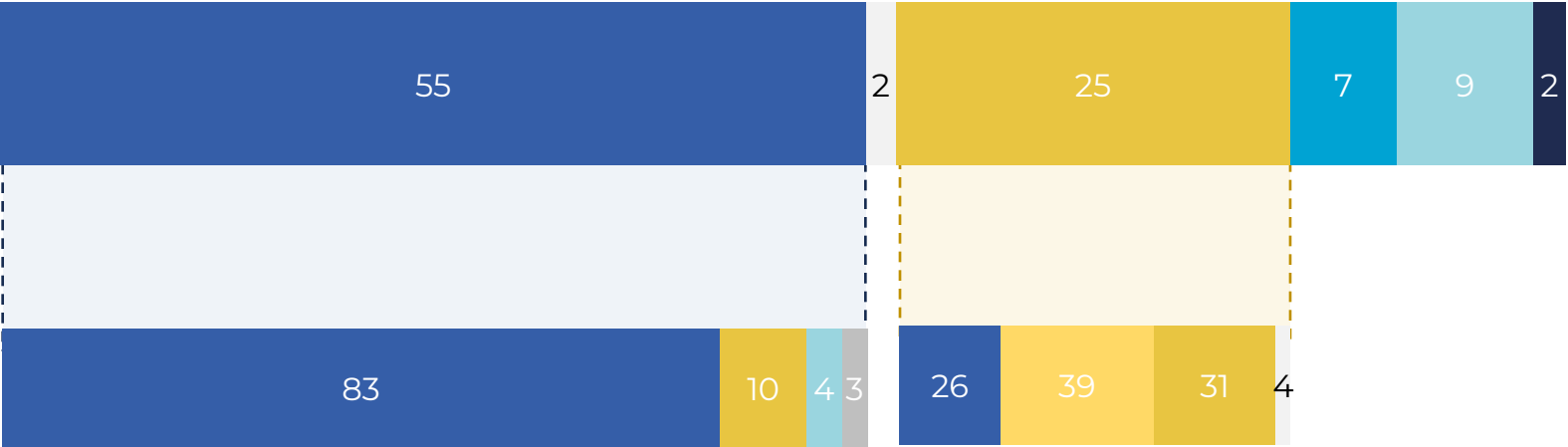

Зайнятість

Чи маєте Ви роботу зараз?

■ Так ■ Немає відповіді ■ Ні ■ Не працюю, догляд за дитиною ■ Не працюю, навчання ■ На пенсії, інвалідність

Де Ви маєте роботу?

Серед тих, хто працює, N=1119

■ В країні перебування
■ В Україні
■ Маю в декількох країнах
■ Інше

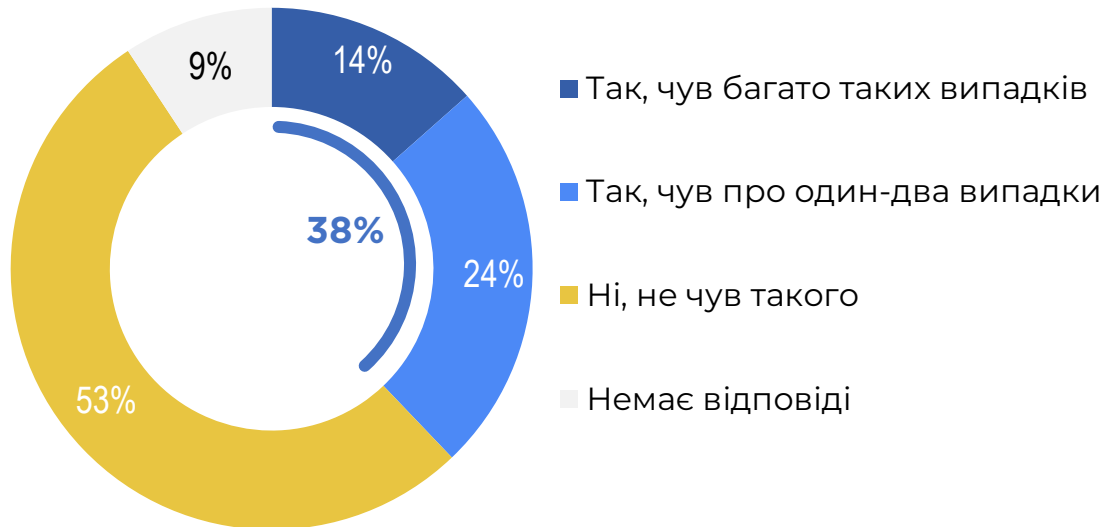
Чи шукаєте Ви зараз роботу?

Серед тих, хто не працює, N=500

■ Так, активно
■ Так, думаю над цим
■ Ні
■ Немає відповіді

Відмова українцям в роботі

Чи чули Ви про випадки у Вашій країні перебування коли українським біженцям відмовляли у працевлаштуванні?

Майже 40% опитаних українців в Європі чули про випадки відмови українським біженцям у працевлаштуванні, зокрема, 14% чули про багато прикладів, ще 24% - чули про поодинокі такі випадки. Серед тих, хто активно шукає зараз роботу, чули про такі випадки 57% опитаних.

Частіше про випадки відмови українським біженцям у працевлаштуванні говорять опитані, які перебувають у Східній Європі. Особливо популярна така думка серед української молоді, яка відносно недавно приїхала в Європу.

Найпоширенішими проблемами працевлаштування українців в Європі є мовний бар'єр (73%), некваліфікована робота (29%), низькооплачувана робота (19%), невизнання українського диплому про освіту (14%). Респонденти, які зараз в активному пошуку роботи додають сюди небажання роботодавців брати на роботу українців. Про останній фактор також часто говорять респонденти, які продовжують працювати в Україні. Також ті, хто працює в Україні, більше інших бачать проблемою некваліфіковану роботу, й можливо тому не хочуть змінювати українську роботу на неї.

Якщо мовний бар'єр відносно частіше називався респондентами у Західній Європі, то низько оплачувана робота, небажання брати на роботу українців – в Східній. Про те, що робота знаходиться далеко від дому частіше говорили респонденти, які перебувають в Північній Європі, про невизнання українських дипломів – у Південній.

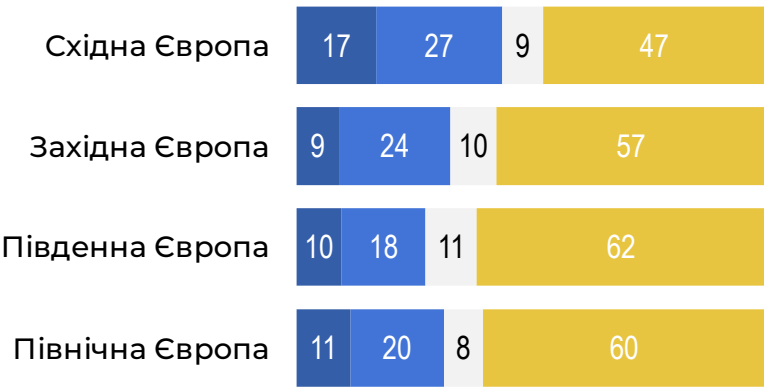

Відмова українцям в роботі

Чи чули Ви про випадки у Вашій країні перебування коли українським біженцям відмовляли у працевлаштуванні?

■ Так, чув багато таких випадків ■ Так, чув про один-два випадки ■ Немає відповіді ■ Ні, не чув такого

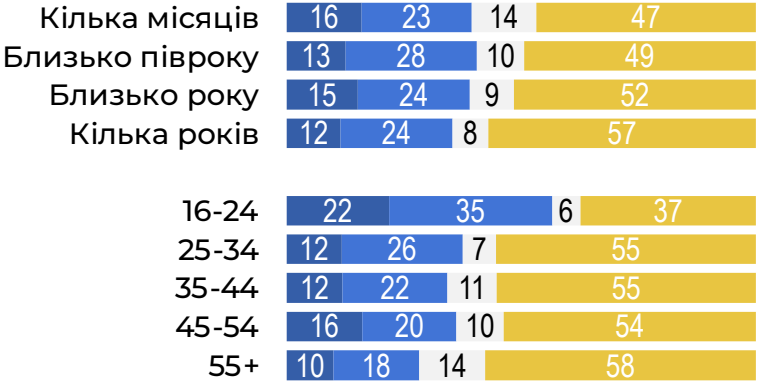
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ЗАЙНЯТІСТЬ

ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ. ВІК

Бар'єри у працевлаштуванні

З якими можливими проблемами могли зіштовхнутися українці при пошуку роботи у країні перебування?

Бар'єри у працевлаштуванні

З якими можливими проблемами могли зіштовхнутися українці при пошуку роботи у країні перебування?

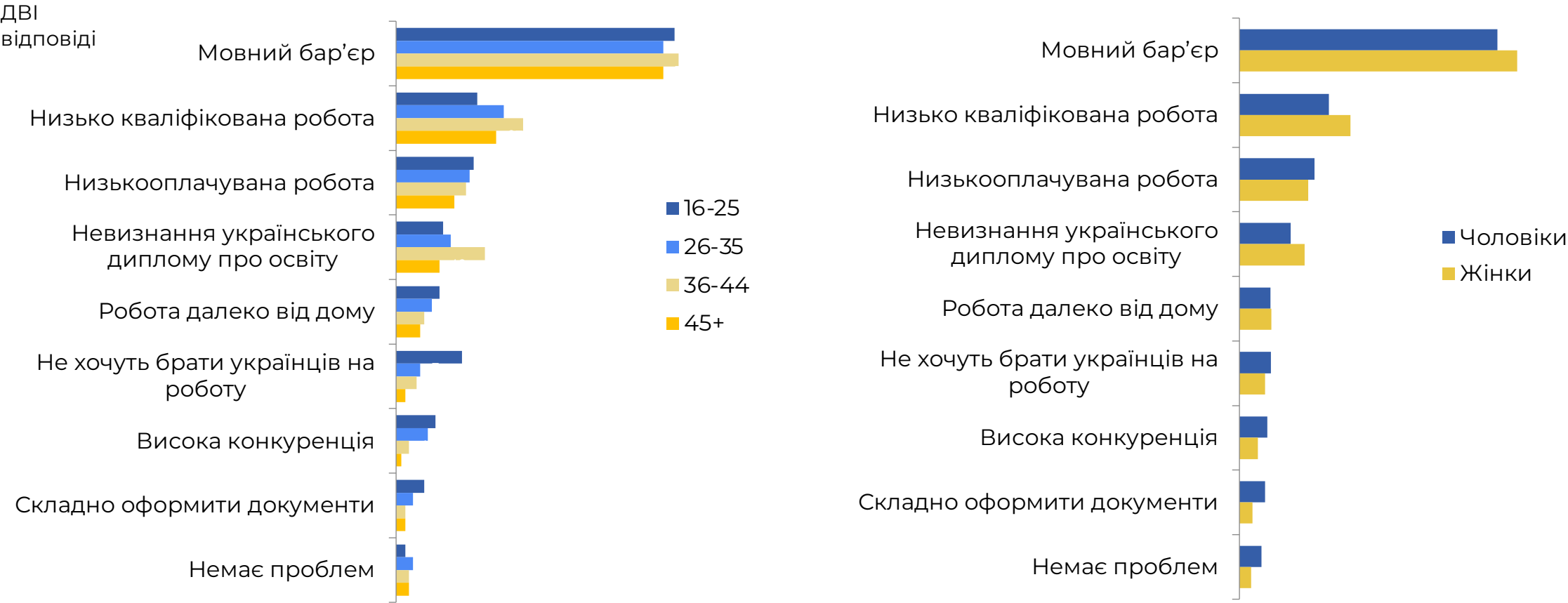
Дві
відповіді

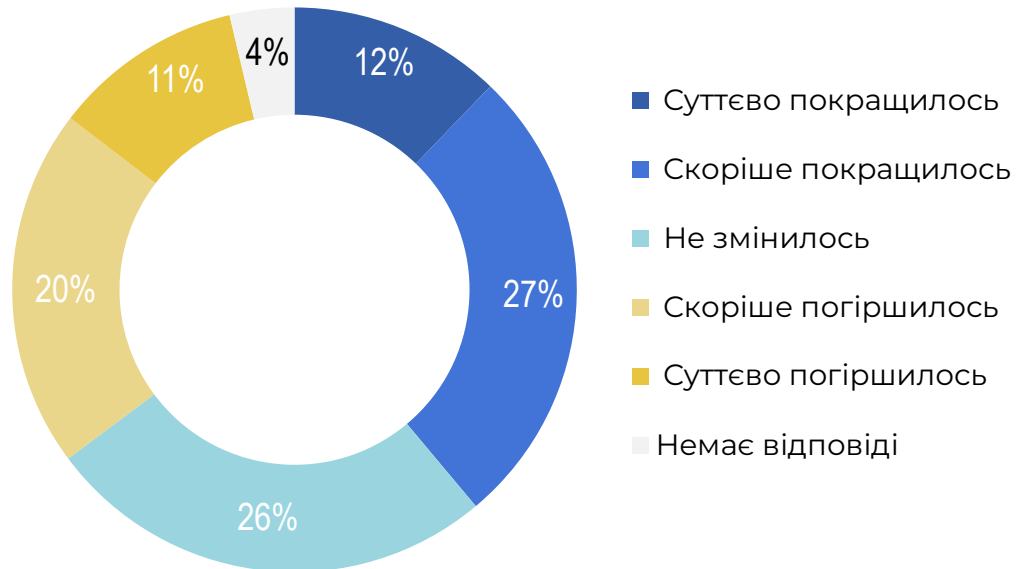
Бар'єри у працевлаштуванні

З якими можливими проблемами могли зіштовхнутися українці при пошуку роботи у країні перебування?

Зміна матеріального становища

Як змінилось Ваше матеріальне становище за останній рік?

У майже 40% опитаних українців покращилось матеріальне становище за останній рік, чверть – не змінилось і у третини – погіршилось. Серед українців, які виїхали до вторгнення, таких майже половина.

Чим довше українці перебувають у Європі, тим кращу вони мають динаміку зміни матеріального стану за останній рік.

Існує пряма залежність: серед тих, хто має роботу в країні перебування, більшість своє матеріальне становище покращили, тоді як у непрацюючих або тих, хто продовжує працювати в Україні – все навпаки.

Важливо, що більшість студентів теж покращили свій матеріальний стан. Тоді як погіршення відбулося у людей середнього та старшого віку, частіше у жінок.

Найбільше українців, які покращили свій матеріальний стан за останній рік, перебувають у Північній та Західній Європі.

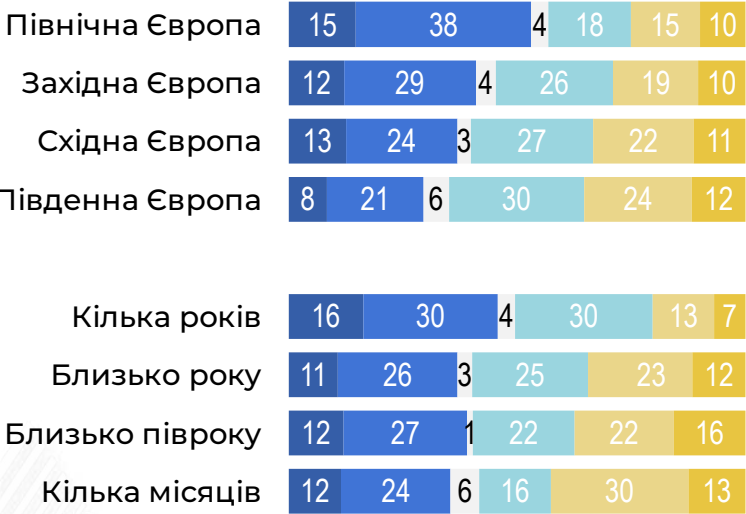

Зміна матеріального становища

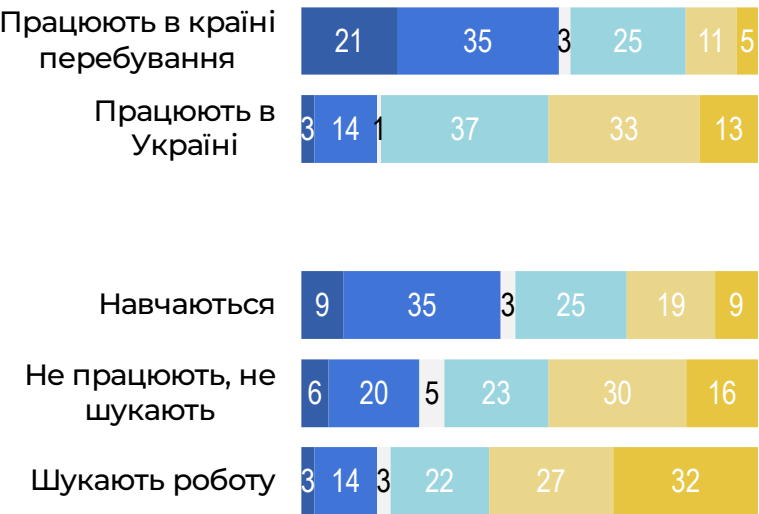
Як змінилось Ваше матеріальне становище за останній рік?

■ Суттєво покращилось ■ Скоріше покращилось 0% ■ Немає відповіді ■ Не змінилось ■ Скоріше погіршилось ■ Суттєво погіршилось

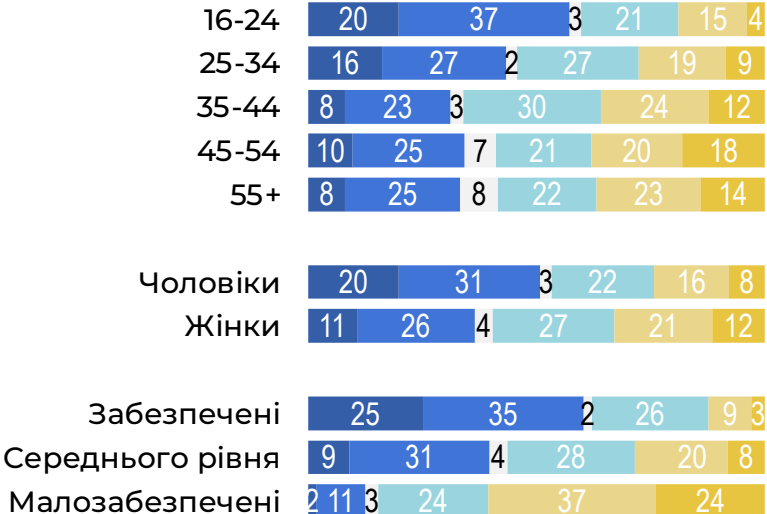
РЕГІОНИ ЄВРОПИ.
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

ЗАЙНЯТІСТЬ

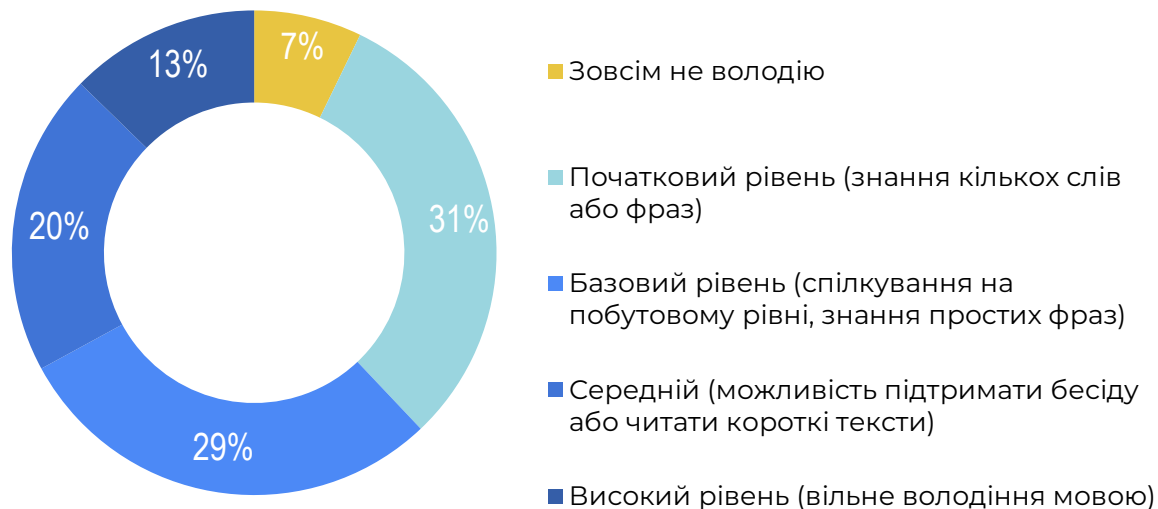

ВІК. СТАТЬ. ДОХІД

Знання мови

Як би Ви оцінили свій рівень знання мови країни, у якій Ви перебуваєте?

Лише **13% опитаних українців в Європі володіють мовою країни перебування на високому рівні**, ще 20% - на середньому, який дозволяє підтримати бесіду або читати короткі тексти. 29% - мають базовий рівень, який дозволяє спілкуватися на побутовому рівні і передбачає знання простих фраз. Решта – початковий рівень або взагалі не володіють.

Найкращий рівень володіння мовою в українців, які перебувають у Південній та Східній Європі, найгірший – у Північній.

Чим довше українці перебувають у Європі, тим вищий рівень володіння місцевою мовою вони демонструють. Адже серед українців, які тут більше ніж кілька років, 58% мають високий або середній рівень, тоді як серед тих, хто тут кілька місяців – лише 7%.

Найгірше ці навички даються старшим людям. Молодь демонструє значно більший прогрес.

Майже 40% українців відвідують курси вивчення мови країни перебування, ще 20% планують це зробити. Найчастіше мовні курси відвідують українці, які перебувають у Західній (61%) та Північній (55%) Європі, найрідше – у Східній (24%). Найчастіше вивчають мову студенти, або ті, хто перебуває в пошуку роботи.

Мовні курси частіше відвідують люди середнього і передпенсійного віку.

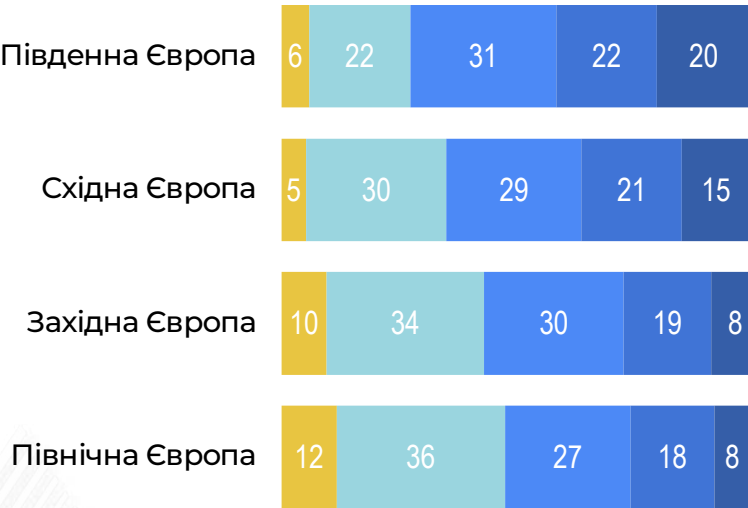

Знання мови

Як би Ви оцінили свій рівень знання мови країни, у якій Ви перебуваєте?

Зовсім не володію Початковий рівень Базовий рівень Середній рівень Високий рівень

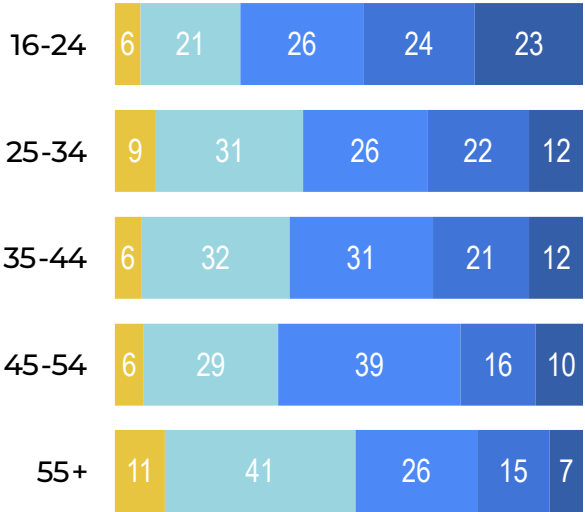
РЕГІОНИ ЄВРОПИ

ЗАЙНЯТІСТЬ.
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

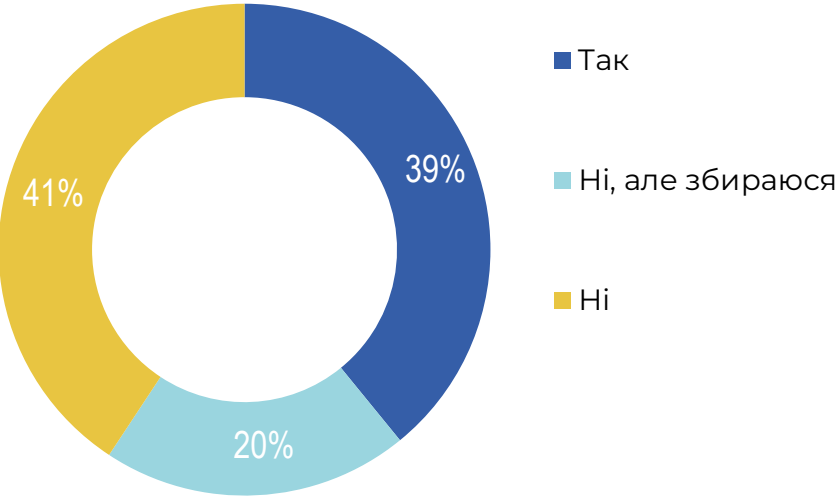
ВІК

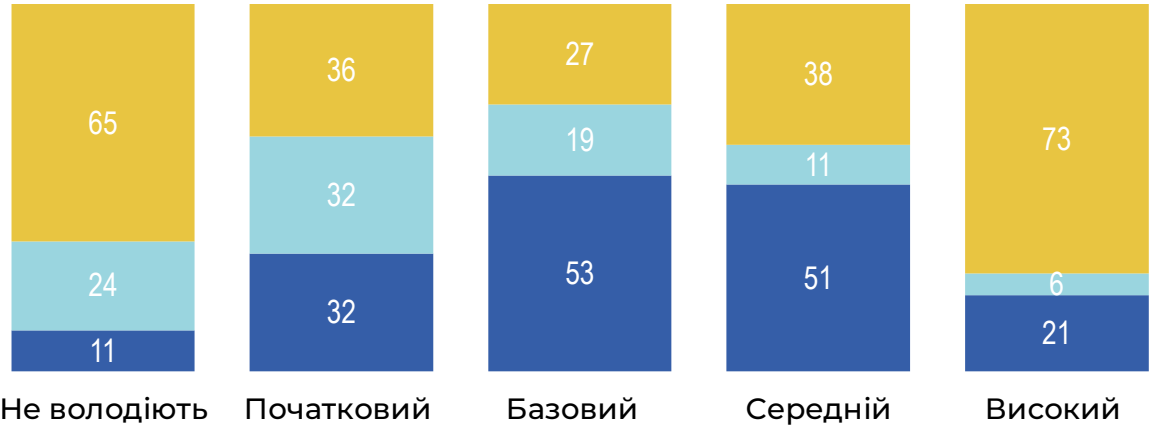

Вивчення місцевої мови

Чи відвідуєте Ви курси вивчення місцевої мови?

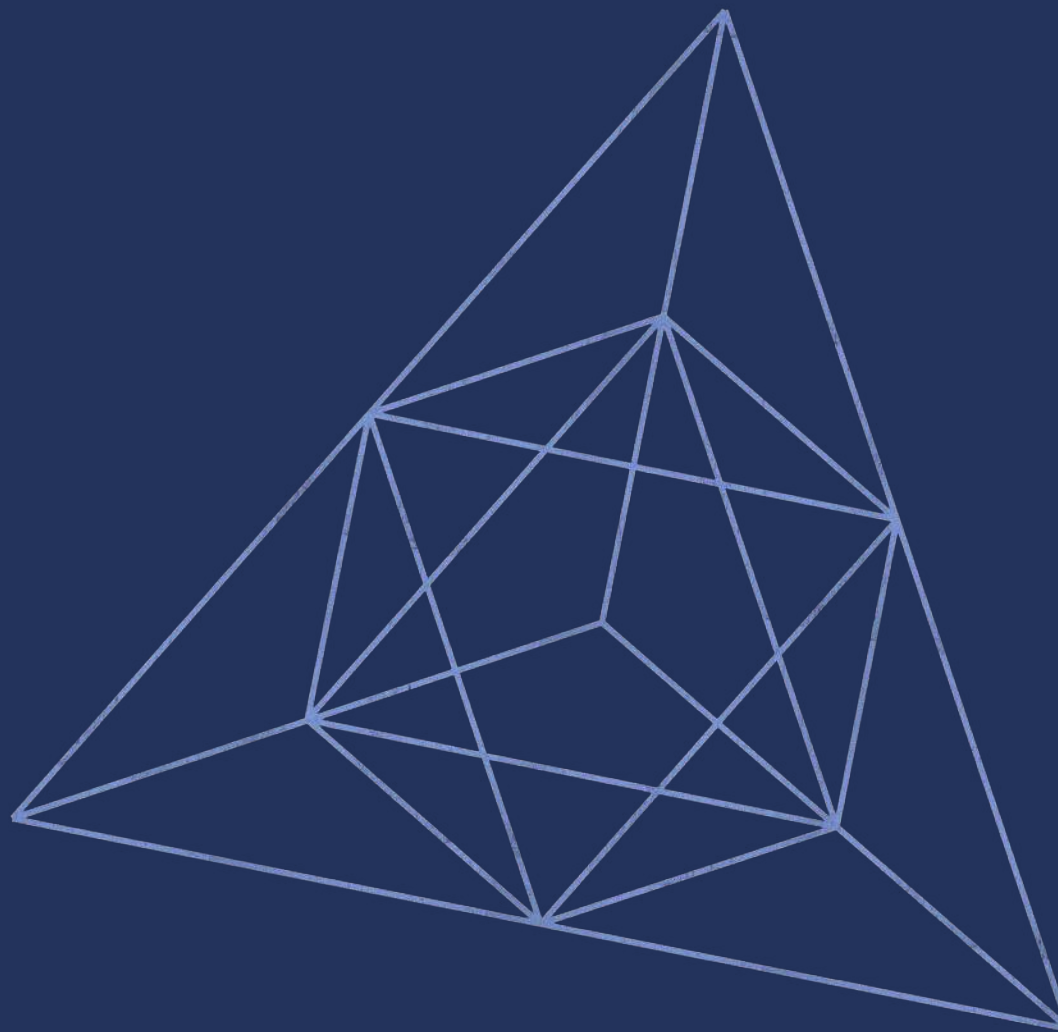
РІВЕНЬ МОВИ

■ Hi

РОЗДІЛ 6

Оцінка підтримки України країнами Європи

Оцінка західної допомоги

Якщо говорити про підтримку України, чи достатніми є наступні дії країни, де Ви перебуваєте?

- Цілком достатньо
- Скоріше достатньо
- Немає відповіді
- Скоріше не достатньо
- Зовсім не достатньо

Абсолютна більшість українців в Європі (72%) вважають, що **українським біженцям надається достатньо допомоги**. Зокрема, так вважають 84% опитаних українців, які перебувають у Західній і Північній Європі, 65% – в Східній і 47% – в Південній.

Більшість опитаних (61%) вважають **достатньою гуманітарну допомогу Україні**, у т.ч. 76% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 63% – в Східній, 60% – в Західній та 50% – в Південній.

Відносна більшість опитаних (52%) вважають **достатньою фінансову допомогу**, у т.ч. 66% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 53% – в Східній, 52% – в Західній та лише 34% – в Південній.

Разом з тим, більше половини опитаних (56%) незадоволені наданням Україні озброєння, у т.ч. 35% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 48% – в Східній, 69% – в Західній та 72% – в Південній.

Аналогічно більшість опитаних (58%) вважають недостатніми економічні санкції проти росії, у т.ч. 39% опитаних, які перебувають у Північній Європі, 51% – в Східній, 68% – в Західній та 70% – в Південній.

Таким чином, попри те, що українці задоволені рівнем підтримки біженців в країні перебування, вони **незадоволені кількістю озброєння для України та економічними санкціями проти росії**. З останніх питань найкращі оцінки отримали країни Північної Європи, найгірші – Західної та Південної.

Оцінка західної допомоги

Регіон Європи

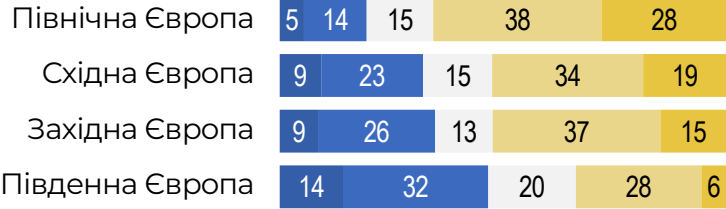
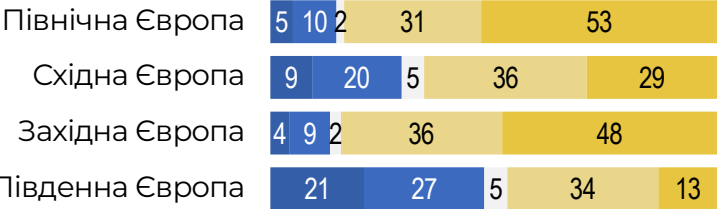
Якщо говорити про підтримку України, чи достатніми є наступні дії країни, де Ви перебуваєте?

■ Зовсім не достатньо ■ Скоріше не достатньо ■ Немає відповіді ■ Скоріше достатньо ■ Цілком достатньо

Допомога українським біженцям

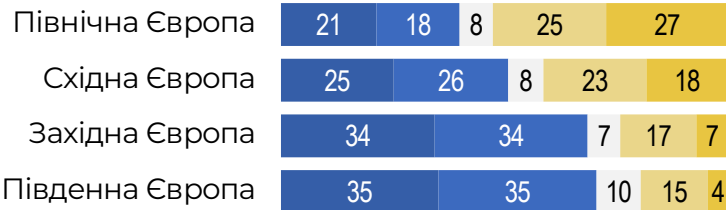
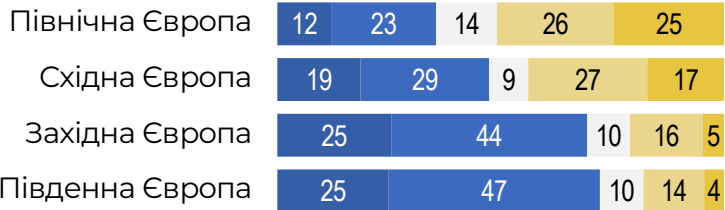
Гуманітарна допомога

Фінансова допомога Україні

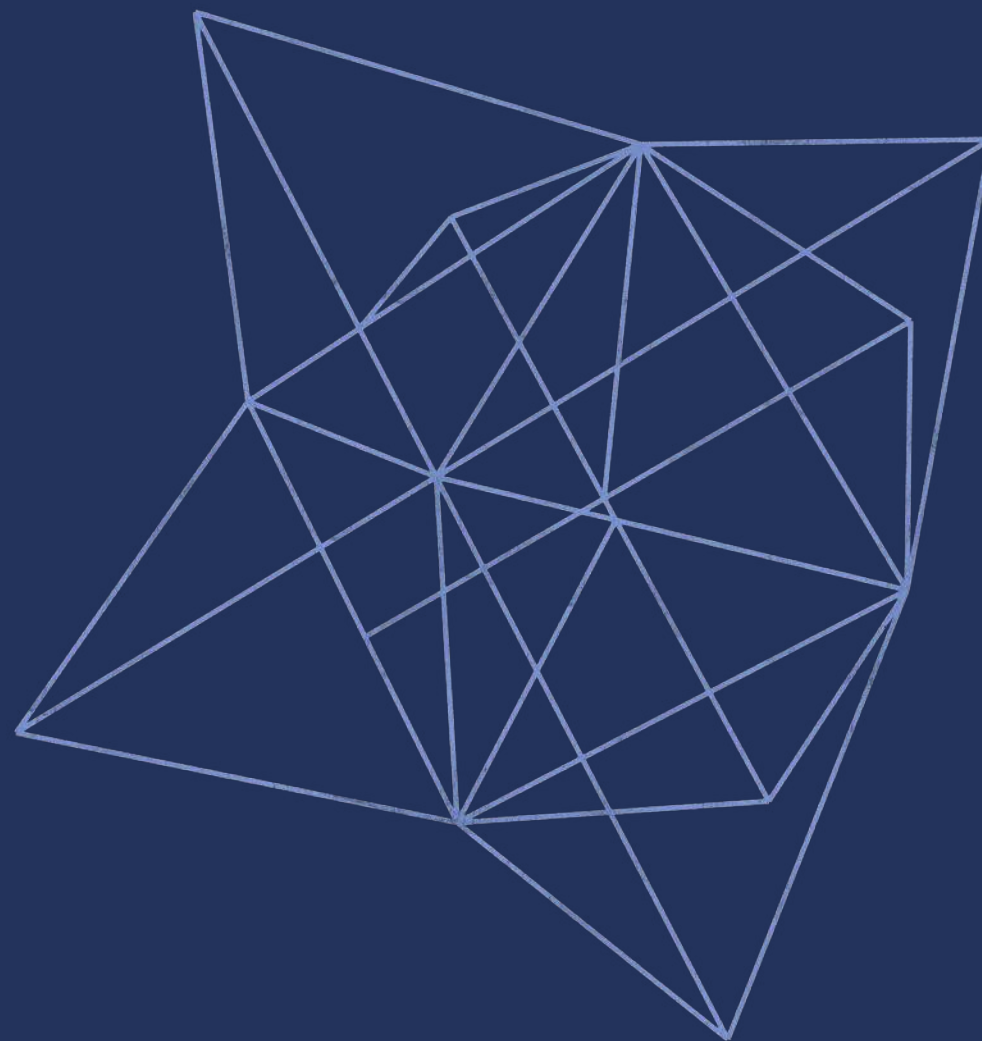
Надання озброєння

Економічні санкції проти росії

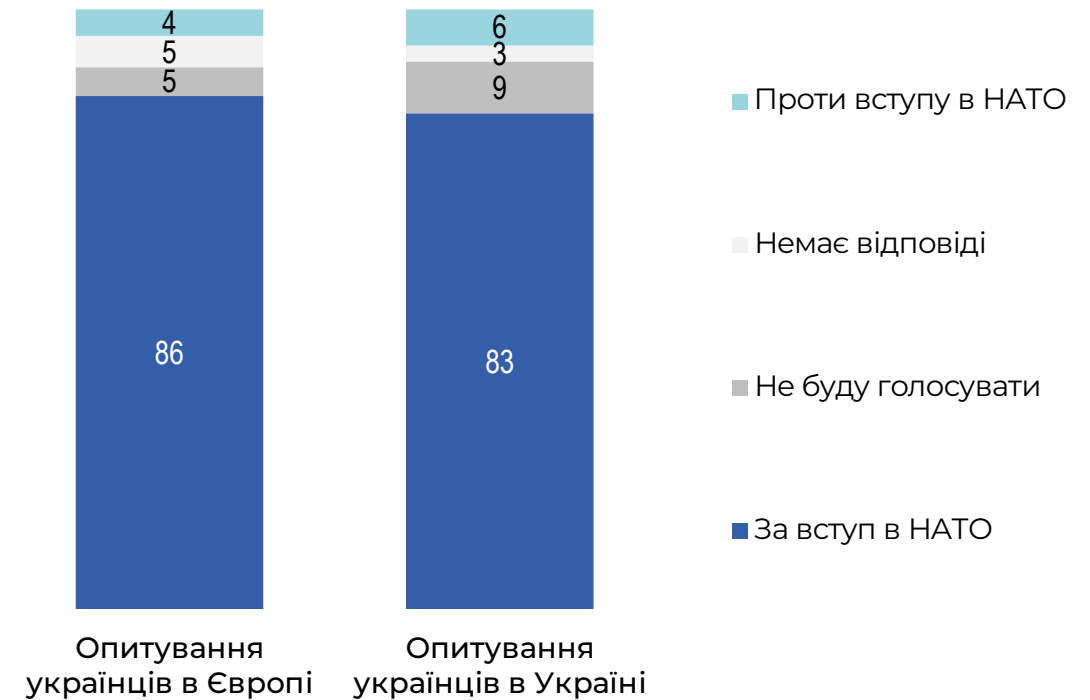
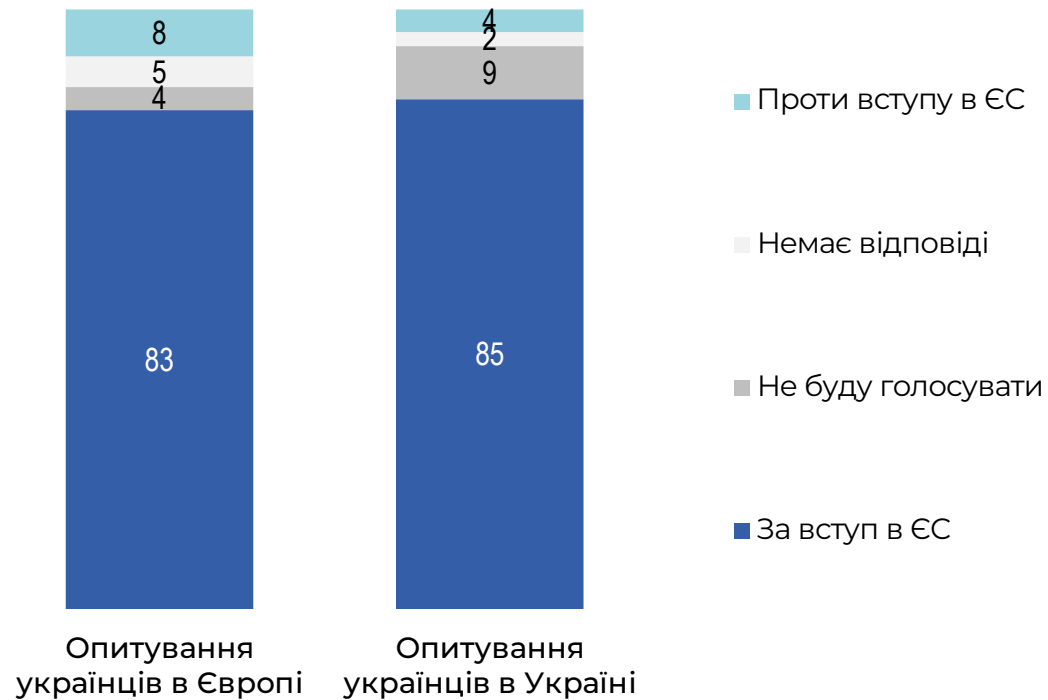
РОЗДІЛ 7

Євроінтеграційні настрої та очікування тривалості війни

Підтримка Євроінтеграції

Якби проводили референдум щодо вступу України до ... , як би Ви проголосували?

Очікування перемоги

Як Ви вважаєте, скільки часу потрібно Україні для перемоги у війні з росією?

Результати опитувань в Україні та у Європі демонструють певні відмінності у оцінках – **українці в Європі більш обережні в прогнозах тривалості війни.**

Так, серед українців в Україні 32% вважають, що Україні для перемоги потрібно півроку-рік, 30% – більше року, 17% вірять, що для її досягнення потрібно кілька місяців, або й менше. Серед українців в Європі переважає думка, що для перемоги потрібно більше року (40%), 23% вважають, що на це потрібно півроку-рік, і лише 12% вірять в її досягнення у найближчій перспективі. 3% українців у Європі взагалі не вірять в перемогу України. В Україні таких – 1%.

Також цікаво, що **серед українців в Європі підтримка вступу України до НАТО (86%) є вищою, ніж підтримка вступу до ЄС (83%).**

Тоді, як опитування в Україні дало схожі результати, з різницею, що підтримка вступу до ЄС (85%) є дещо вищою, ніж НАТО (83%).

Очікування перемоги

Як Ви вважаєте, скільки часу потрібно Україні для перемоги у війні з росією?

■ Кілька місяців чи менше ■ Півроку-рік ■ Більше року ■ Немає відповіді ■ Не вірю в перемогу

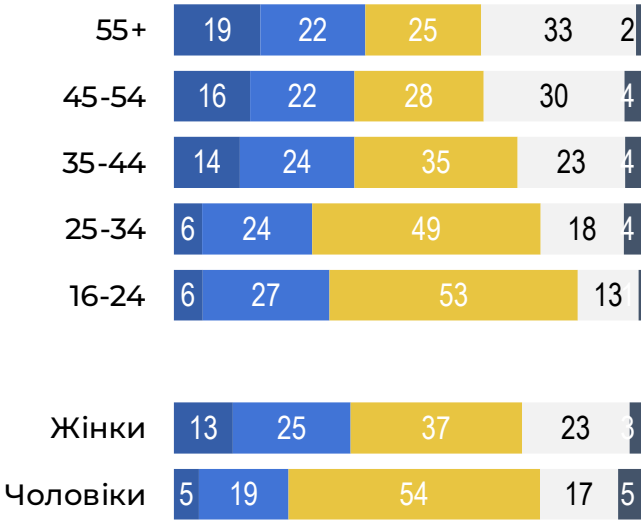
РЕГІОНИ ЄВРОПИ.
НАМІРИ НА ПОВЕРНЕННЯ

ВІДВІДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗА РІК.
ТРИВАЛІСТЬ ПРОЖИВАННЯ

ВІК. СТАТЬ

З питань співпраці звертатись:
Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук, професорка,
засновниця і директорка Rating Lab
+38 (050) 322-09-25
info@ratinglab.org